

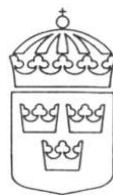
Riksdagens protokoll

1992/93:71

Tisdagen den 9 mars

Kl. 14.00 – 16.21

Kl. 18.00 – 19.07

Protokoll
1992/93:71

1 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet

Svar på frågor

Talmannen meddelade

dels att socialdemokratiska riksdagsgruppen som suppleant i utrikesutskottet under Lena Boströms ledighet anmält hennes ersättare Eivor Husing,

dels att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp som suppleant i utrikesutskottet under Håkan Holmbergs ledighet anmält hans ersättare Bengt Ahlquist.

Talmannen förklarade valda till

suppleanter i utrikesutskottet

Eivor Husing (s)

Bengt Ahlquist (fp)

2 § Svar på frågorna 1992/93:426, 428, 444 och 445 om Öresundsbron

Anf. 1 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen avser att ta upp nya förhandlingar med Danmarks regering i syfte att skrinlägga planerna på en Öresundsbro och finna andra lösningar.

Bengt Hurtig har frågat mig om regeringen ämnar begära omförhandlingar av avtalet med Danmark om Öresundsförbindelserna.

Per Stenmarck har frågat kommunikationsministern vilka initiativ han är beredd att ta för att få i gång en snar byggstart av en bro mellan Malmö och Köpenhamn.

Jan Jennehag har frågat miljöministern om regeringen avser att föreslå att en Öresundsbro som strider mot svensk miljölagstiftning byggs.

Frågorna till kommunikationsministern och miljöministern har överlämnats till mig för besvarande. Jag besvarar de fyra frågorna tillsammans.

Efter godkännande av den svenska riksdagen den 12 juni 1991 och det danska folketinget den 14 augusti 1991 finns det ett folkrättsligt bindande avtal mellan Sverige och Danmark om Öresundsförbindelsen. Länderna har i avtalet åtagit sig att gemensamt anlägga och driva en avgiftsfinansierad fast

förbindelse för järnvägs- och vägtrafik mellan Kastrup och Limhamn. Den planerade sträckningen och den huvudsakliga tekniska utformningen framgår av propositionen som låg till grund för riksdagens beslut (prop. 1990/91:158).

Enligt artikel 4 i avtalet är de båda länderna ense om att de provningar som skall ske enligt resp. stats lagstiftning kan leda till avvikelser i fråga om den i bil. 1 till avtalet angivna utformningen av Öresundsförbindelsen. Som framgår av artikel 5 i avtalet skall den slutliga utformningen av förbindelsen ske med hänsyn till vad som är ekologiskt motiverat, tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt så att skadliga verkningar på miljön förebyggs.

Den rättsliga prövning som avses i artikel 4 är fortfarande i ett förberedande skede.

Enligt regeringens beslut den 15 augusti 1991 kommer Öresundsförbindelsen att prövas enligt 4 kap. 2 § naturresurslagen. Den prövningen görs av regeringen, som också, enligt samma beslut, skall pröva frågan om Öresundsförbindelsens tillåtlighet enligt vattenlagen.

Yttrande över ansökan om tillstånd enligt naturresurslagen har inkommit från ett mycket stort antal remissinstanser, bland dem Koncessionsnämnden för miljöskydd.

Regeringen väntar nu närmast på ett yttrande från den internationella expertpanel som skall bedöma de miljömässiga konsekvenserna av bron. Det yttrandet väntas i mitten av april månad.

Under juni månad väntas ett yttrande av Vattendomstolen i ärendet om prövning enligt vattenlagen.

Först när den beredning som jag här har redovisat är klar kan regeringen ta ställning till frågan om tillstånd för Öresundsförbindelsen. Enligt regeringsförklaringen skall miljöprövningen gälla en fast förbindelses regionala påverkan och effekter på Östersjön. Avgörande i denna bedömning är att den s.k. nollösningen vad gäller vattenströmningen mellan Östersjön och Kattegatt kan säkerställas.

Som direkt svar på frågorna vill jag först säga att Sverige naturligtvis inte kommer att medverka till att anlägga en Öresundsförbindelse som strider mot svensk lagstiftning.

I det läge som nu råder, med pågående sakprövning som jag har redogjort för, har regeringen inga planer på att ta några initiativ till nya förhandlingar med Danmark om Öresundsförbindelsen.

Inte heller är det aktuellt att, utöver den planering som redan gjorts, ta några ytterligare initiativ för att påskynda byggstarten för förbindelsen.

Anf. 2 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Jag är naturligtvis glad åt att statsministern säger att Sverige naturligtvis inte kommer att medverka till ett projekt som strider mot svensk lagstiftning. Problemet är bara att det finns en hel del bedömare som anser att beslutet redan strider mot svensk lagstiftning, t.ex. professorn i miljörätt Staffan Westerlund. Jag känner också en viss oro därför att jag inte tycker att resten av svaret ligger i linje med detta i och för sig självklara konstaterande.

När beslutet om Öresundsbron fattades här i riksdagen var det mycket

kontroversiellt och hade föregåtts av många och upprörda diskussioner. De som inte ville att beslutet skulle bli ett ja till bron, bl.a. jag själv, hävdade att det logiska vore att en miljöprövning fick föregå beslutet om brobygget. Men broanhängarna sade att det var en formalitet att miljöprövningen skulle göras efter det att beslutet var fattat. Självfallet skulle man respektera det resultat som miljökonsekvensanalysen gav.

Nu har den tyngst vägande instansen i Sverige när det gäller sådana bedömningar, Koncessionsnämnden för miljöskydd, konstaterat att det här projektet inte är förenligt med vår lagstiftning, inte heller är det förenligt med de miljöbeslut som vi i övrigt har fattat om framtida trafiksystem m.m. Man har inte fattat sitt beslut i luften, utan man grundar sig på 110 remissvar. Den internationella expertpanel som studerar detta har också haft invändningar mot de modeller som har använts för att pröva t.ex. vattengenomströmningen. Svenska naturvårdsverket är också tveksamt.

För mig är den logiska slutsatsen av detta att regeringen omedelbart borde ta upp frågan till förnyad diskussion med sin danska avtalspartner men också med staterna runt Östersjön som naturligtvis är mycket berörda av detta projekt. Därför känner jag, trots det statsministern säger i sitt svar, en djup oro över att regeringen inte omedelbart är beredd att gå vidare mot bakgrund av Koncessionsnämndens yttrande.

Anf. 3 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret.

I går lade regeringen fram förslag om en av de mest omfattande infrastruktursatsningarna någonsin. En satsning på en bro mellan Malmö och Köpenhamn är av mycket stor betydelse inte enbart i det regionala perspektivet. Det finns visserligen flera betydelsefulla länkar mellan Sverige och kontinenten, men när det gäller persontrafiken på järnväg kommer en fast förbindelse över Öresund att högst avsevärt förkorta restiden. En bro blir på så vis den naturliga fortsättningen på den satsning på snabbtåg från Stockholm och Göteborg som nu görs.

Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt att Koncessionsnämnden drar slutsatsen att – för att använda nämndens egna ord – ”den sökta förbindelsen knappast skulle få någon större betydelse för de långväga transporterna”. Koncessionsnämndens nej till en bro över Öresund är självklart ett bakslag i alla strävanden att binda samman Malmö- och Köpenhamnsregionerna.

Det som är viktigt i sammanhanget är att beslutet inte får tas till intäkt för att projektet inte kan genomföras. Koncessionsnämndens synpunkter bör, i likhet med andra remissinstansers, vägas in i sitt sammanhang, där hänsyn tas till en rad andra faktorer i sammanhanget. I det arbetet är det viktigt att regeringen tar initiativet och visar på lösningar på de problem som Koncessionsnämnden och andra remissinstanser har pekat på, för att möjliggöra en snabb byggstart.

Låt mig få ställa följande fråga: Vilken tidtabell anser statsministern vara realistisk för etablerandet av en bro mellan Malmö och Köpenhamn?

Prot. 1992/93:71

9 mars 1993

Svar på frågor

Anf. 4 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! Jag vill tacka statsministern för svaret. Frågan var ställd till miljöministern, men jag förstår att statsministern gärna vill ta det här själv. Detta är just nu en fråga av högsta politiska intresse, naturligtvis inte helt orätt.

Samtidigt förstår jag också miljöministern, med tanke på innehållet i den centerpartistiska motionen med anledning av prop. 1990/91:158, som statsministern refererar till i sitt svar. Motionen är bl.a. undertecknad av Olof Johansson och Görel Thurdin. I motionen gick de i mycket skarpa ordalag emot denna proposition. Jag tycker naturligtvis att det var en mycket bra motion. Jag ställer till stora delar upp på den än i dag.

Nu säger statsministern att regeringen naturligtvis inte kommer att lägga fram ett förslag som strider mot svensk lag. Om regeringen är lagtolkaren är naturligtvis baddörren alltid öppen. Om vi tills vidare utgår från att de remissinstanser som har att pröva detta – Koncessionsnämnden är en av de tyngsta – finner att det här faktiskt strider mot svensk lag återstår ändå baddörrar. Svensk lag kan naturligtvis ändras.

I mitt första inlägg i denna debatt vill jag fråga om statsministern har några som helst planer på att ta initiativ i riktningen mot att svensk lag skall ändras.

Anf. 5 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag vill också tacka för svaret.

I det här avtalet sägs det att man skall åstadkomma en byggstart redan 1993. Det betyder rimligen att man inte har särskilt lång tid på sig. Man närmar sig snabbt den situation då man måste komma fram till ett beslut. Då måste man ta till vara den nya kunskap – och den nya situation – som vi i flera avseenden har fått sedan riksdagen fattade detta beslut.

Det blir alltså alltmer uppenbart att det är svårt att förena detta beslut med svensk lagstiftning och med riksdagens mål när det gäller miljö- och naturresurshushållning. Det står också klart att man i Europa, där man är nere i medelhastigheter för långtradartrafiken på kanske 10 kilometer i timmen, ser det som absolut nödvändigt att få över en allt större del av godstransporterna på järnväg. Långtradartrafiken på längre sträckor blir allt mindre intressant.

SJ och åkeriföretagen är ju inte heller särskilt engagerade i den här bron.

Statsfinansiellt och också samhällsekonomiskt är vi i ett helt nytt läge. Den stundande brosatsningen kommer att tränga undan andra investeringar hur man än räknar. Jag är litet förvånad över att man ännu inte har insett det nödvändiga: Detta håller helt enkelt inte. Det gungar under bron.

Anf. 6 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Får jag inleda med en reflexion på det halvhumoristiska planet, även om Olof Johansson skall uppträda senare och diskutera skämt mera explicit.

Jan Jennehag tyckte att Olof Johansson skulle vara här och svara. Jag lämnade honom just i Rosenbad för att i mitt ställe leda ett sammanträde angående koordineringen av våra EG-förhandlingar. Olof Johansson sköter just nu koordineringen av EG-förhandlingarna, och jag tar hand om Öresunds-

bron. Jag vet inte om det är en fördel för båda frågorna, men så är i alla fall sakförhållandet. Olof Johansson återkommer senare.

Det vi har hört här är till stora delar upprepningar av de argument som fördes fram innan beslut fattades i Sveriges riksdag i juni 1991. Det fanns ju delade meningar om det avtal som då hade ingåtts med Danmark, men riksdagsmajoritetens klara beslut, liksom folketingsmajoritetens klara beslut, blev att godkänna detta avtal, inkl. den ordning som däri lagts fast för att klara miljöprövningen.

Nu ligger lagda kort, så att säga. Träffade avtal gäller. Fattade beslut om hur beslut skall fattas gäller alltfört, och de påverkas i grunden inte av enstaka remissinstanser, hur tunga man än anser att dessa är.

Den ordning som jag har redogjort för är den som gäller för den svenska prövningen. Därutöver finns det självfallet också en dansk prövning. Den är inte heller avklarad. Vi har också ett antal gemensamma inslag. Låt mig peka på det mycket tunga inslag som den internationella expertpanelen är.

Det har inte från vare sig den svenska eller danska regeringens sida funnits anledning att i detta läge aktualisera några förhandlingar om ändringar i avtalet, utan nu skall vi värdera samtliga remissinstanser, självfallet inkl. Koncessionsnämnden för miljöskydd. Men om den hade varit den enda eller avgörande remissinstansen kunde vi ha inställt allt annat. Det har aldrig varit meningen, utan vi har velat göra denna prövning på så stor bredd och med en så stor saklighet som möjligt. Det skall vi också se till att vi gör.

Anf. 7 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Jag förstår att regeringsmedlemmarna alltmer försöker ägna sig åt att vara lustigkurrar. De behöver säkert muntras upp. Det verkar inte vara alltför roligt att regera, men själv känner jag att skrattet ganska ofta fastnar i halsen.

Nu får vi höra en upprepning av debatten, säger statsministern. Ja, fast med den ganska väsentliga skillnaden att vi som redan före beslutet hade starka invändningar av miljöskäl nu har fått stöd av en mycket tung instans – Koncessionsnämnden för miljöskydd – och också av den internationella expertpanelen.

Nu är det plötsligt annat ljud i skällan. Nu skall alla remissinstanser vägas mot varandra. Nu är fattade beslut fattade. Nu skall inte längre miljökonsekvensanalysen, oavsett att den företas efter beslutet, ha ett avgörande inflytande på den fortsatta processen.

Den muntliga fortsättningen på svaret – den som statsministern inte hade tränat in i förväg utan som han hittade på när han stod i talarstolen – gör mig mycket upprörd.

Detta handlar om en oerhört viktig fråga i sig, men det handlar faktiskt också om att vi är i en situation där vi har chansen att göra någonting unikt nytt, att vända denna påbörjade process och ta hänsyn till miljön.

Denna regering har chansen, men det verkar inte som om man tänker ta den.

Anf. 8 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Ordningen skall gälla, säger Carl Bildt. Men när riksdagen fattade sitt beslut gällde tyvärr oordningen. Man fattade ett beslut som stred

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

mot de miljömål som riksdagen tidigare har lagt fast. Det får vi allt eftersom tiden går mer och mer bekräftat.

Det är inte bara Koncessionsnämnden som har invändningar. Naturvårdsverket skulle ha sagt nej till bron om inte detta avtal hade gällt; det intrycket får man. Vetenskapsakademien, en samlad miljörelse och flera politiska ungdomsförbund har också denna uppfattning. Den internationella expertpanelen nämndes.

Låt oss återgå till ordningen! Låt oss omförhandla det här avtalet!

Anf. 9 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Jag förstår att det svar som statsministern inledningsvis gav är det formellt riktiga. Det är den ordning som förmodligen måste gälla, även om jag måste säga att det är litet för formellt och att det är för litet vilja bakom det hela.

När Koncessionsnämnden säger nej till en Öresundsbro, finns det all anledning att lyssna till argumenten och att göra de av miljöskäl nödvändiga förändringarna. Därefter måste bron byggas utan onödig tidsförlust.

I det sammanhanget finns det anledning att lyssna också på andra remissinstanser – Naturvårdsverket som till stora delar har en annan uppfattning och den internationella expertgrupp som arbetar med frågan.

Det bör vara möjligt att göra sådana hänsynstaganden utan att det stör förutsättningarna för det avtal mellan Sverige och Danmark som är under-tecknat. Det nämner också statsministern i sitt svar när han hänvisar till artikel 4 i avtalet, som gäller i det fallet.

Mot den bakgrunden är det viktigt att de tidsramar som hittills har gällt fortfarande ligger fast.

Anf. 10 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! I denna debatt skulle det vara frestande att också debattera med Per Stenmarck, men jag skall försöka lägga band på mig.

Jag återgår till det som jag talade om förut. Regeringen tänker inte lägga fram några förslag som strider mot svensk lag.

Det kan verka politiskt utmanande att köra över tunga remissinstanser. Det finns ett antal remissinstanser, som i varje fall jag uppfattar som tunga, som har sagt och kommer att säga nej till detta. Det finns då en teoretisk möjlighet att ändra svensk lag så att miljöskyddet försämrats. Därigenom kan en bro tillåtas i enlighet med avtalet.

Tänker statsministern ta några sådana initiativ för att ändra svensk miljölag så att det skall bli lättare att få igenom ett beslut om en bro?

Anf. 11 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Svaret på den frågan är självfallet att vi inte planerar att göra några ändringar för att på det sättet smyga igenom detta. Prövningen kommer att ske i enlighet med gällande lag – naturresurslagen och vattenlagen. Regeringen skall fatta det slutgiltiga beslutet efter hörande av en stor mängd olika remissinstanser.

Regeringen skall dock göra en i grunden rättslig prövning, inte minst mot bakgrund av de kriterier som regeringen själv har satt upp och som är base-

rade i riksdagsbeslut när det gäller den avgörande betydelse som vi tillmäter möjligheten att uppnå en s.k. noll-lösning för vattenflödet mellan Kattégatt och Östersjön. Vi menar faktiskt allvar med detta.

Vänsterpartiet är emot förbindelsen. Annika Åhnberg tillhörde tidigare Vänsterpartiet, men har nu denna åsikt även utanför partiet. Att Vänsterpartiet intar denna ståndpunkt är ingen nyhet. Vänsterpartiet har alltid varit och kommer sannolikt alltid att vara emot en sådan förbindelse. Men man får också acceptera att riksdagens majoritet fattar ett annat beslut och ingår ett avtal. Vilken regering det än vara månde har att respektera ett sådant avtal mellan två stater.

Det finns både i Sveriges riksdag och i Sveriges regering och i Danmarks folketing och i Danmarks regering partier som när beslutet en gång fattades hade en annan mening. Men respekten både gentemot dem och gentemot dem som representerade majoriteten den gången kräver att vi gör denna prövning med all saklighet, all den noggrannhet och allt det omdöme som behövs och utan att återvända till det förgångnas positioner.

Anf. 12 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Det är inte bara en noll-lösning som har varit på tapeten. Riksdagen har varit med om att fatta en rad beslut som gäller att man skall minska utsläppen av kväveoxid och koldioxid. Hur vi än renar avgaserna i framtiden så kommer vi inte åt problemet med koldioxid. Det är nödvändigt med en kraftig minskning av kväveutsläppen i södra Sverige. Det finns ett helt spektrum av problem, och man har inte kunnat visa hur man skall klara av dem.

Carl Bildt nämnde den danska regeringen. I den finns människor som gärna skulle vilja ompröva frågan. Det är nog så att den nu sittande regeringen är mera positiv till en sådan omprövning än den förra danska regeringen var. Det skulle kanske underlätta med ett sådant initiativ.

Anf. 13 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Statsministern sade att vi som var emot bron innan beslutet fattades förmodligen alltid kommer att ha den uppfattningen. Man kan underförstått ana att de som var för bron också alltid kommer att ha den uppfattningen. Jag tror att den inställningen till ett sådant här beslut är livsfarlig. Vad är det då för mening med att vi t.ex. miljöprövar en fråga om man inte är beredd att ta till sig resultatet av en miljöprövning eftersom man har bestämt sig.

Jag tror nog att litet grand av kärnfrågan finns här. Det har gått oerhört mycket prestige i det här beslutet. Det är naturligtvis svårt att ompröva beslutet när så många har lagt ner så mycket av sin själ och när debatten har varit så fylld av motsättningar. Men det politiskt mest hedervärda är faktiskt att man tar till sig den prövning som en instans som har att bedöma miljöfrågorna har gjort. Det blir inte mera behagligt att göra den här omprövningen om vi skjuter den längre fram i tiden. Om man skall leva upp till det man har sagt inför den här diskussionen, måste man ta miljökonsekvensanalysen på allvar. Detta kan inte bara vara en remissinstans bland många andra, utan denna prövning måste väga mycket, mycket tungt.

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

Anf. 14 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! Statsministern sade att Vänsterpartiet alltid har varit och förmodligen alltid kommer att vara emot bron. Det ligger säkert en del i det. Däremot säger vi inte nej till en fast förbindelse i alla dess former. Vi kan mycket väl tänka oss att man diskuterar andra alternativ. Men det är helt rätt uppfattat att vi är emot en bro, och åtminstone under innevarande mandatperiod är det ingen som helst tvekan om det.

Nu gäller det, utifrån sedvanliga styrkepositioner i politiken, att propagera för sina åsikter och att få stöd för sin lösning. Jag vill ansluta mig till vad Bengt Hurtig sade om att man i Danmark ser en rörelse i de här frågorna. Här finns ett läge för båda sidor att rädda delar av det positiva som en fast förbindelse skulle kunna föra med sig samtidigt som man räddar miljöaspekterna och får större delar av befolkningen på båda sidor om sundet med sig på en lösning.

Anf. 15 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Som statsministern sade fanns det och finns förmodligen också en mycket klar majoritet både i den svenska riksdagen och i det danska folketinget i den här frågan. Det är också så att olika remissinstanser drar åt olika håll. Det gäller inte bara på miljöområdet utan även på alla andra områden. Man måste naturligtvis lyssna på alla. Koncessionsnämnden har kommit till en slutsats, och Naturvårdsverket har i stora delar kommit till en annan slutsats. Naturvårdsverket anser att man kan lämna tillstånd till en förbindelse.

Den expertpanel som arbetar med denna fråga har kommit med ett antal utomordentligt konstruktiva förslag i en första delrapport. De talar om att man skall minska den s.k. konstgjorda ön och i stället öka längden på den tunnel som skall förbinda de båda delarna av det här projektet. Det finns all anledning att försöka lyssna på dessa argument och väga in dem för att därigenom komma fram till den konstruktiva lösning som så småningom måste gälla.

Anf. 16 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Annika Åhnberg säger att det hederliga skulle vara att ändra åsikt på grund av vad Koncessionsnämnden har sagt. Men det vore inte hederligt mot processen, mot de beslut som riksdagen har fattat och mot de avtal som vi har ingått med Danmark. Det vore inte heller hederligt gentemot andra remissinstanser.

Vi har tillkallat en internationell expertpanel som arbetar med denna fråga och gör ett mycket seriöst arbete. Panelen kommer med sin rapport i april. Skall vi tala om för dem att vi inte bryr oss om vad de säger? Naturvårdsverket har kommit med sitt yttrande. Skall vi säga att det är av noll och intet värde? Ett hundratal remissinstanser har kommit och kommer fortfarande med inslag och synpunkter. Skall vi säga att vi inte bryr oss om det? Skall vi avbryta prövningen enligt vattenlagen? Självfallet inte!

Detta är en allvarlig rättslig prövning och process som inte skall avbrytas bara för att en remissinstans, oavsett vilken och oavsett vilken standpunkt den intar, säger någonting. En mycket entusiastisk broförespråkare skulle

mycket väl kunna ställa sig upp här med Naturvårdsverkets remissvar och säga att vi skall avbryta processen och bygga bron på en gång. Detta skulle jag avvisa lika bestämt som jag nu avvisar dem som säger att vi skall avbryta processen helt och hållet. Vi skall fullgöra ett rättsligt uppdrag att granska och pröva i samverkan med Danmarks regering. Vi skall inte ledas åt vare sig det ena eller det andra hållet av det förflugas – ursäkta, det förflutnas – politiska locktoner.

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

Anf. 17 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Om det är ohederligt att nu fästa stor avsikt vid Koncessionsnämndens yttrande så var det dubbelt ohederligt att före beslutet påstå att man skulle göra det. Jag hoppas att statsministern håller med mig om det och ägnar sig åt en retroaktiv självkritik på den punkten. Debatten här i kammaren och annorstädes i samhället borde inte ha förts på de villkor som den har gjort. Broförespråkarna lät påskina att man skulle fästa mycket stor vikt vid just miljökonsekvensanalysen.

Den internationella expertpanelen har fått i uppdrag att undersöka det projekt som finns. Panelen har ändock tagit sig friheten att säga att en borrad järnvägstunnel vore att föredra. Jag tycker att man skall akta sig litet för att använda expertpanelen som något slags skydd för inte nu förbereda även andra alternativ.

Processen är i gång, och den måste löpa till slut. Men det finns nu allvarliga tecken som tyder på att vi måste fundera igen. Vi kanske åtminstone borde parallellt återuppta diskussionerna om den borrhade tunneln. Vi kanske återigen borde höra med grannarna runt Östersjön om hur de ser på Koncessionsnämndens yttrande. Det vore enligt min mening ett minimum, och det är nödvändigt att göra det nu.

Anf. 18 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Det står i avtalet att man skall börja att bygga bron i år. Så förfärligt mycket tid att vifta med har vi inte. Konsekvenserna av tunnelalternativet är inte utrett. Man kunde rimligen börja med att åtminstone uppta en förhandling om starttiden och om hur man skall utreda tunnelalternativet parallellt med den nu pågående processen. Det borde gå att uppnå.

Anf. 19 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Låt mig till Bengt Hurtig säga att regeringen självfallet kommer att ha löpande kontakter med den danska regeringen. Men vi ser nu ingen anledning att uppta några speciella förhandlingar eller samtal. Jag har överenskommit med den danske statsministern att vi skall ha kontakt i sommar när den svenska prövningen har kommit längre och den danska prövningen har närmat sig sin slutstation. Intill dess skall vi ta varje inslag i denna miljöprövning på allvar.

Jag har inte alls sagt, Annika Åhnberg, att vi inte skall beakta vad Koncessionsnämnden säger. Vi fäster stor vikt vid de synpunkter som den har. Men det får inte innebära att vi inte fäster någon vikt vid vad andra säger. Varje instans har sin roll i denna process. Att nu med hänvisning till Koncessionsnämnden vilja sopa allting överända, avbryta processen och inte göra någon

ytterligare miljöprövning kan inte accepteras av mig eller någon som tar processen på allvar. Då är det politik det handlar om och inte miljöprövning.

Låt mig sedan på området sakliga korrigeringar beträffande vad den internationella expertpanelen säger nämna att den förvisso förordar, eller tentativt diskuterar, en borrhäls tunnel. Det är dock inte fråga om en järnvägstunnel, utan en järnvägs- och vägstunnel. Det gäller inte för hela förbindelsen, utan enbart mellan den konstgjorda ön söder om Saltholm och Amager. Det tillhör självfallet sådant som måste prövas i den fortsatta processen, liksom alla andra synpunkter som kommer in. Att avbryta processen vore politik och inte miljö.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1992/93:402 om miljöprövningen av Öresundsbron

Anf. 20 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Olle Schmidt har frågat mig om regeringen avser att koppla samman frågan om framtiden för Barsebäcks kärnkraftverk med beslutet om miljöprövningen av Öresundsbron.

Frågan föranleddes av ett uttalande av mig i dansk TV som svar på en fråga om det vore lämpligt för Danmark att koppla ihop ett danskt nej till Öresundsförbindelsen med en stängning av Barsebäcks kärnkraftverk. Jag sade då att jag personligen inte skulle ogilla en sådan koppling.

Det framgick tydligt av uttalandet att det var en personlig synpunkt och inte någon uppmaning eller ett uttalande om vad Sverige skall göra. Regeringen har alltså inte behandlat frågan om att koppla samman frågan om framtiden för kärnkraftverket i Barsebäck med prövningen av en fast förbindelse över Öresund.

Jag har i samband med Nordiska rådets möte i Oslo mött den danska inrikesministern och dryftat frågan om Barsebäck. Vi var överens om att Sverige och Danmark borde hålla regelbundna kontakter på politisk nivå i frågan.

Anf. 21 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret. Även om frågan om Öresundsbron har blivit än mer aktuell i dag än vad den var när jag ställde frågan den 18 februari, är det just min fråga som tar upp kopplingen mellan Öresundsbron och Barsebäcksverket. Den har, såvitt jag har förstått, besvarats av miljöministern ett otal gånger.

Jag är nöjd med Olof Johanssons klarläggande här i riksdagen. Jag noterar att uttalandet i dag rubriceras som ett personligt uttalande. Tidigare har jag förstått att miljöministern och även statsministern har betraktat det som ett skämt.

Fru talman! Jag är ny i riksdagen, och jag skall självfallet inte undervisa en gammal politisk räv som Olof Johansson om vådan av att skämta i politiken. När jag arbetade på en tidning fick jag lära mig att man aldrig skulle använda ironi eller humor, eftersom det alltid missuppfattas av någon. Min

erfarenhet är att det är ungefär likartat i politiken – tyvärr, skulle man kanske ibland kunna säga.

När det gäller sakfrågan undrar jag om miljöministern möjligen har skämtat i samma ärende tidigare. Jag har här vid sidan av mig ett brev från en kollega i folketinget med en artikel från december förra året, där enligt skribenten den svenske miljöministern uppmanar de danska politiska partierna att påverka sina resp. partivänner i Sverige för att stoppa Barsebäck. Är detta uttalande möjligtvis också att rubricera som ett personligt tyckande, uttalande eller kanske ett skämt? Jag vill få detta klarlagt i detta sammanhang.

Fru talman! För att inga ytterligare oklarheter skall uppstå vill jag slutligen fråga miljöministern om han stöder regeringsförklaringen angående kärnkraftsavvecklingen och byggandet av Öresundsbron. Delar Olof Johansson den uppfattning som statsministern här alldeles nyligen framförde om byggandet av Öresundsbron? Min personliga uppfattning är självklar. Det är oerhört viktigt att arbetet med de planer som finns för byggandet av Öresundsbron inte stannar upp. Det finns tecken på att det kanske sker just nu.

Anf. 22 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Olle Schmidt ställer en rad frågor. Jag tar den sista först. Det är mycket enkelt. Ett frågesvar delas, och det har varit föremål för diskussion mellan statsministern och mig. Jag har inte hört hela den tidigare debatten. Men jag har förstått att den blommade ut, vilket också den här kan göra om jag nu tar upp alla de kastade handskarna.

Låt mig först konstatera att detta med skämt är besvärligt. Jag håller med om det. Jag har inte begärt att någon annan skall tycka att detta är roligt. För mig är det nämligen blodigt allvar. Jag har inte lämnat mina grundvärderingar vare sig när det gäller Barsebäcksverket eller Öresundsbron. Men jag respekterar självfallet att Barsebäcksverket ligger där det ligger och att vi har en energioverenskommelse, och den står jag bakom. Det var detta Olle Schmidt frågade om.

Jag respekterar också att det finns fattade beslut och folkrättsligt bindande avtal, även om jag inte står bakom dem. Jag respekterar att de finns och att det nu skall göras en miljöprövning. Det har diskuterats i den förra debatten, och det behöver vi inte ägna oss åt nu. Däremot har jag noterat att det på nordisk grund förekommit partipolitiska påtryckningar.

Det var detta som jag syftade på i fallet från december. Jag har uttalat mig också om detta i Danmark. Jag noterade vad förre statsministern Ingvar Carlsson ägnade sig åt i förhållande till Svend Auken, som då var socialdemokraternas partiordförande i Danmark, när det gällde Öresundsbron. Jag sade att den modell som etablerats i detta sammanhang är att vi går till närstående partier, utövar påtryckning och får dem att ändra uppfattning. Visst har jag sagt detta. Det var inget skämt, utan det var blodigt allvar. Det säger jag i min egenskap av partiordförande. Jag anser nämligen att det är ett legitimt sätt att umgås i den nordiska politiken.

När det sedan gäller frågan om skämt har det jag sagt missförstått en aning. För mig är detta ett partipolitiskt skämt. När man är politiskt välinformerad vet man att det finns en politisk majoritet för Barsebäcks byggande

och för detta folkrättsliga avtal. Det är därför ett skämt att tala om en koppling. Vad andra tycker om detta, och om det är roligt eller inte, har jag inte någon uppfattning om. Det får andra ha.

Anf. 23 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Min avsikt är inte alls att stå här och kasta handskar, miljöministern. Jag har förstått av retorikprofessorer och andra att skämt och humor i politiken kan göra att folk lyssnar bättre. Men det är inte alls detta det handlar om.

Min fråga och den oro som uppstått har sin grund i att miljöministern kanske menar vad han säger. Den politiska majoriteten inom regeringen, som miljöministern i detta fall syftar på, kanske inte är så kristallklar. Min uppfattning när det gäller både Barsebäcksverket och Öresundsbron har jag i många olika sammanhang, också från denna talarstol, redogjort för.

När signaler som dessa kommer från regeringen, föranleder det mig att fråga: Har det hänt någonting? Håller regeringen på att ändra uppfattning? En annan intressant fråga är, och nu menar jag inte att vara ohövlig mot statsrådet: Kan en miljöminister och ett statsråd ha en personlig uppfattning i en sådan viktig fråga som han själv är ansvarig för? Det är en konstitutionellt intressant fråga. Anser miljöministern att det är möjligt?

Anf. 24 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Detta skall bli intressant att diskutera med bl.a. konstitutionsutskottet, där det också finns en anmälan. Det kommer jag att göra med liv och lust. Det kan jag försäkra. Om det skulle vara så, att man inte kan ha en partiuppfattning, kan inte partiledare i fortsättningen ingå i svenska regeringar, i varje fall inte i koalitionsregeringar. Det är en omöjlighet. Jag är mycket intresserad av att höra svaret på den frågan.

Om jag uttalar mig personligen, säger jag att det är personligen. Jag gör en mycket klar distinktion mellan min roll som miljöminister och talesman för regeringen i miljöfrågor och när jag uttalar mig i andra sammanhang som partiordförande. Fler hattar har jag inte.

Jag har utskriften här, och därför vet jag att jag håller mig till formulär 1 A. Jag har inte fått den danska utskriften, men det lär vara ett utklipp ur den. Där markerar jag att jag inte skulle ogilla den kopplingen. I ett annat sammanhang använde jag ordet personligen. Så är det!

Anf. 25 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Nu skall vi inte göra den här debatten svårare än den är. Jag har fått det svar jag vill ha, nämligen att den här kopplingen inte kommer att äga rum.

Däremot är det kanske intressant att debattera detta, att när ett statsråd och en miljöminister uttalar sig och säger "jag", uttalar han sig väl både som minister och som person. Det går ju knappast att dela på personer, om Olof Johansson förstår vad jag menar.

Olof Johansson har här använt uttrycken personlig uppfattning och partiuppfattning. Det förenklar måhända inte begreppen. Jag är medveten om dessa problem. Jag har full förståelse för dem. Jag har också respekt för att

Olof Johansson har drivit en annan uppfattning i den här frågan tidigare. Men det är ju inte bara jag som har missuppfattat det hela. Det har väldigt många gjort. Danskarna har uppenbarligen missuppfattat det helt.

Nu har jag fått det svar jag önskar. Jag är glad för det. Det finns uppenbarligen ingen olikartad uppfattning inom regeringen när det gäller miljöprövningen och det fortsatta arbetet för Öresundsbron.

Anf. 26 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det senare kan jag bekräfta, men det innebär inte att jag har ändrat mina grundvärderingar när det gäller det beslut som vi ärvde. Det är mycket viktigt att den distinktionen också är klar. Dessutom är jag ingen anhängare av tystnadens konformism bara för att det bildas regeringar. Det är en känd före detta statsminister som har använt det uttrycket. Jag gräver gärna upp det igen och talar om att partiuppfattningar inte försvinner när man deltar i en regering och respekterar det man kommer fram till gemensamt i denna regering. Det är den linjen jag vill driva.

Anf. 27 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Då vill jag bara återigen ställa två enkla frågor. Det är väl så, att miljöministern delar uppfattningen i regeringsförklaringen vad gäller Öresundsbron och kärnkraftsavvecklingen i vårt land? Det är ju de två viktiga frågor vi nu diskuterar och debatterar. Det är egentligen bara det jag vill ha svar på. Jag vill veta vad miljöministern tycker i den här frågan.

Anf. 28 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Den frågan har jag redan besvarat i min föregående replik.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1992/93:443 om finansieringen av en Öresundsbro

Anf. 29 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Johan Lönnroth har frågat finansministern hur regeringen kommer att finansiera förlusterna som uppstår om en Öresundsbro byggs. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

År 1991 träffade de svenska och danska regeringarna ett avtal om en fast förbindelse över Öresund. Samma år beslutade den svenska riksdagen och det danska folketinget att godkänna avtalet, varefter det ratificerades av de båda regeringarna.

Enligt avtalet skall Öresundsförbindelsen i sin helhet finansieras av ett svensk-danskt konsortium med trafikantavgifter. Inga statliga anslag skall anslås för förbindelsen. Under byggnadsfasen kommer konsortiets verksamhet att täckas av lån som tas upp på den öppna marknaden, vilka garanteras solidariskt av den svenska och danska staten.

SVEDAB:s uppgift är att vara svenskt ägarbolag i konsortiet samt att svara för all verksamhet beträffande de svenska anslutningarna.

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

Under de inledande åren i driftsfasen kommer konsortiet att få ett negativt rörelseresultat, eftersom en stor del av kostnaderna utfaller under denna period och trafikantavgifterna därför inte helt kan täcka konsortiets kostnader. Eftersom SVEDAB är ägarbolag i konsortiet, kommer då bolagets egna kapital att snabbt minska, och bolaget kan komma att utsättas för tvångslikvidation enligt svensk bolagslagstiftning.

För att undvika detta bör konsortiet låna upp medel för att täcka förlusten med en solidarisk garanti från den svenska och danska staten, vilken från svensk sida utfärdas genom SVEDAB:s ägare, Vägverket och Banverket, efter riksdagens och regeringens bemyndigande.

Denna garanti för SVEDAB:s kapital innebär inga ytterligare garantiåtaganden utöver vad som angivits i riksdagsbeslutet om förbindelsen, eftersom den inledande perioden med ett negativt rörelseresultat förväntas följas av rörelseöverskott. Garantin skall närmast ses som en teknikalitet.

Då Johan Lönnroth, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Rolf L Nilson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 30 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag får delvis gå över ån eller över sundet efter vatten eller efter argument i den här frågan. Finansieringsfrågan har ju kommit upp som ett ytterligare problem när det gäller broförbindelsen över Öresund.

Projektet har ju presenterats som ett lönsamt projekt och som en lönsam investering som skulle kunna klara sig på marknadens villkor. Ett rimligt bevis på tilltro till ett sådant argument vore ju att privatisera brobolaget och låta det utsättas för marknadens krafter och se om det tål en marknadstestning.

Det verkar som om beräkningarna av kostnaderna har gått fel i flera steg. Det som ursprungligen beskrevs som en lönsam affär beskrivs nu som en jättelik förlustaffär. I dansk press, där man inte är så hövlig som här, säger man att de danska ministrarna fifflar med siffrorna. De ändrade kalkylräntor och trafikströmmar för att få det hela att gå ihop. Vad jag förstår har den svenska regeringen och riksdagen, när riksdagen fattade beslut, haft samma siffror som danskarna.

Sedan har det tillkommit kostnader som har med vattengenomströmningen att göra i första hand. Det kommer till ytterligare kostnader som måste räknas in. De har att göra med de luftburna föroreningar som är förknippade med den här förbindelsen. Eftersom den danska finansministern har gått ut och sagt i pressen att det för hans del är rimligt att skjuta till statliga pengar, borde det vara argument nog för att ta upp omförhandlingar om avtalet. Kommer regeringen att göra det mot den bakgrunden?

Anf. 31 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Vi vet ju alla att Rolf L Nilsons parti har tagit bort det kommunistiska prefixet och numera kallar sig Vänsterpartiet. Här går det undan i svängarna. Nu föreslår de en privatisering av brokonsortiet. Jag har ingenting emot den tanken.

Det är intressant att notera i sammanhanget att den dåvarande svenska socialdemokratiska regeringen förordade att det skulle vara just ett privat konsortium, medan den dåvarande danska konservativa regeringen förordade att det skulle vara ett statligt konsortium. Slutresultatet av detta blev en statlig konstruktion av den art som finns i avtalet.

Fru talman! Låt mig också konstatera att Rolf L Nilson säger att det som förut beskrevs som en lönsam affär nu beskrivs som en förlustaffär. Jag vill då hänvisa till avtalet. Jag vill hänvisa till den budgetproposition som regeringen lade fram på kammarens bord den 11 januari. Där står exakt samma sak som jag redovisar i mitt svar, nämligen att projektet inledningsvis kommer att ha en första olönsam driftsfas som senare kommer att övergå i ett överskott.

Bakgrunden till de här beräkningarna, som har legat till grund för avtalet, är öppna siffror, som Rolf L Nilson kan kontrollera när han vill. Det finns en uppgift om att man räknar med mellan 8 000 och 10 000 fordon per dygn under de inledande åren. Naturvårdsverket skriver i sitt remissvar om miljöprövningen att man anser att ett tillstånd enligt naturresurslagen bör förknippas med ett särskilt villkor. Bl.a. bör avgiftspolitiken utformas så, att vägtrafiken begränsas till högst 10 000 fordon per årsmedeldygn under öppningsåren, och den årliga ökningen av vägtrafiken på bron bör sedan inte överskrida den genomsnittliga ökningen i regionen.

Anf. 32 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Om Mats Odell och jag är överens om en privatisering av bolaget kan vi väl försöka få majoritet för det förslaget, men jag tror att det förutsätter att avtalet omförhandlas, och då är det många saker som bör tas upp.

Jag tror att det är omöjligt att säga var kostnaderna för ett brobygge anpassat efter miljökrav hamnar. Det är möjligt att man kan hävda att ett sådant bygge någon gång i framtiden kommer att bli lönsamt. De kostnader man rimligtvis måste lägga till gör att det alternativ som Vänsterpartiet har förespråkade, nämligen en borrhäls järnvägstunnel, som inte har negativa utan tvärtom positiva miljöeffekter, blir intressant och bör föras in i diskussionen. Är Mats Odell beredd att föra in förslaget om en tunnel i den debatt med danskarna som med nödvändighet kommer?

Anf. 33 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Statsministern har redan svarat på den här typen av principiella frågor. Regeringens uppfattning är att den här miljöprövningen nu skall göras. Vi avvaktar Vattendomstolens remissvar liksom den internationella expertpanelens synpunkter. Därefter får regeringen samla sig till ett beslut enligt naturresurslagen. Vad det kan innebära i fråga om olika internationella kontakter är det i dagsläget för tidigt att uttala sig om.

Låt oss konstatera något som jag tycker har kommit bort i debatten, nämligen att det här handlar om en dubbelspårig järnvägsförbindelse. Regeringen lade i går fram en proposition med den största järnvägssatsningen i vårt land under 1900-talet. Vårt förslag bygger på att vi skall kunna attrahera godstransporter från väg över till järnväg. Själva grundbulten skall vara att

vi också kan få exportindustrins intresse, och en förutsättning för det är att vi får till stånd en fast förbindelse ner till det europeiska fastlandet. Man räknar nämligen med att ca 10 miljoner ton gods per år kommer att passera över bron, varav ungefär hälften på järnväg.

Anf. 34 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag är en varm anhängare av en snabb och effektiv järnvägsförbindelse mellan Sverige och kontinenten. Det går att uppnå en sådan lösning genom ett tunnelalternativ, och man slipper då de negativa miljökonsekvenser som man får med broalternativet. Visst är bron en järnvägsförbindelse, men det är också en bilförbindelse, som i stor utsträckning kommer att användas för lokal och regional trafik och som i och med det kommer att öka miljöbelastningen på en del av Sverige som är oerhört sårbar, som nu befinner sig på gränsen för vad den tål.

Jag menar att det är självklart att det måste bli fråga om överläggningar med danskarna, framför allt med tanke på det uttalande som Mogens Lyketoft, den danske finansministern, har gjort om möjligheterna till danskt statligt stöd till bron. Har Mats Odell principiellt något emot att föra in tunnelförslaget i de diskussionerna?

Anf. 35 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! I samband med Nordiska rådets session i Oslo hade jag tillfälle att diskutera dessa frågor såväl med den danske statsministern som med trafikministern och Östersjöministern. Vi är helt eniga om det som statsministern sade, nämligen att det när miljöprövningen är klar kommer att tas kontakter, såväl på statsministernivå som mellan fackministrarna. Då skall vi diskutera utfallet av miljöprövningen.

Anf. 36 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag vill tacka Mats Odell för den här debatten. Det lär bli fler.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1992/93:416 om Interrailkortet

Anf. 37 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ulrica Messing har frågat mig om Interrailkortet för ungdomar kommer att finnas kvar och vad jag gör för att påverka arbetet.

Interrailsamarbetet i Europa avgörs närmast inom UIC, som är en samsamarbetsorganisation för de europeiska järnvägsförvaltningarna. Trots att ett antal länder ifrågasätter Interrailkortets framtid beslöts vid ett UIC-möte under förra hösten att Interrailkortet skall finnas kvar även under 1993. Under 1993 kommer järnvägsförvaltningarna att diskutera kortets framtid.

Anf. 38 ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret. Jag är mycket glad över att kortet kommer att finnas kvar under det här året.

Jag tror att många ungdomar – det är ju framför allt ungdomar som använder Interrailkortet – upplever frågetecknet kring kortets vara eller inte vara som litet ironiskt. Samtidigt som vi som politiska företrädare gärna talar om den stora betydelsen av internationellt samarbete, kontakt över gränser och utbyte mellan länder, känner vi av att Interrailkortet i framtiden är hotat. Jag tycker i och för sig att det är synd, men det är bra att kortet i alla fall kommer att finnas kvar under 1993.

Även om det inte är kommunikationsministerns uppgift att sitta om framtiden, vill jag fråga om kommunikationsministern ändå har några aningar om vilka diskussioner och tankar som förekommer i den internationella kommittén vad gäller vad som kommer att hända med Interrailkortet under resten av 90-talet.

Anf. 39 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är, som Ulrica Messing säger, alldeles riktigt att det här är en fråga som det åvilar järnvägsförvaltningarna att fatta beslut om.

Ungdomar från de skandinaviska länderna och norra Europa har en väldig förkärlek för att dra sig söderut, ner till Medelhavsländerna. De betalar då den avgift som nu är uppe i 2 590 kr – den har ökat ganska kraftigt. I de sydeuropeiska länderna anser man helt enkelt att man inte får kostnadstäckning genom den här avgiften. Ungdomar som reser med Interrailkort upptar plats för människor som är beredda att betala full biljettkostnad. Detta är alltså bakgrunden till problemen.

Det pågår nu ett mycket kraftfullt arbete på olika nivåer för att rädda Interrailkortet. Jag vill gärna nämna att även min kollega ungdomsminister Inger Davidson i olika sammanhang har arbetat för att Interrailkortet skall få finnas kvar. Så sent som den 5 februari i år träffade ungdomsministern Europarådets generalsekreterare Lalumière bl.a. för överläggningar om vad som kan göras för att rädda kortet. Jag har fått reda på att generalsekreteraren då lanserade en idé om att sammankalla en konferens med alla berörda regeringar och järnvägsbolag. Detta var ett upplägg som också stöddes av statsrådet Davidson.

Nu i april samlas därför de europeiska ungdomsministrarna till en konferens i Wien, och Interrailkortet kommer då särskilt att tas upp i slutdokumentet, med en försäkran om att ungdomsministrarna kommer att verka för att kortet behålls och utvidgas.

Inte minst i det nya Europa är det viktigt att Interrailkortet får vara kvar och underlätta för ungdomar att träffas över gränserna. Kortet är helt enkelt ett instrument för att underlätta förståelsen mellan ungdomar i Europa. Det bör vi slå vakt om.

Anf. 40 ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret. Jag får väl återkomma efter mötet i april för att höra efter hur det kommer att bli i framtiden. Jag uppskattar mycket att vi har samma syn på vikten av att Interrailkortet får vara kvar också i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 41 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Eva Zetterberg har frågat mig om den nya hyreslagen kommer att innebära att vägran att betala avgift för kabel-TV inte skall leda till hot om vräkning.

Det har förekommit fall där en hyresgäst blivit vräkt därför att hyresgästen inte betalat den del av hyran som motsvarar kostnaden för kabel-TV. Ett sådant fall avgjordes av Högsta domstolen år 1989. Hyresgästen hade underlåtit att betala en höjning av hyran som avsåg installation av kabel-TV. Hyreshöjningen var på 30 kr per månad och hyresgästen hade under tio månader underlåtit att erlägga detta belopp. Domstolen ansåg att dröjsmålet med betalningen inte var av ringa betydelse och att hyresrätten därför var förverkad. Högsta domstolen anförde i sina skäl bl.a. att hyresgästen vägrat att betala en i behörig ordning tillkommen hyreshöjning och att han vidhållit sin inställning under en avsevärd tid och att det således inte var fråga om vare sig glömska eller förbiseende eller något därmed jämförbart förhållande.

I den proposition (1992/93:115) som regeringen har lagt på riksdagens bord föreslås en del förändringar i hyreslagens regler om dröjsmål med betalning av hyra. Förslaget innehåller bl.a. att den s.k. förverkandefristen förlängs från två vardagar till en vecka och att det skall bli möjligt för Socialnämnden att ta på sig betalningsansvaret för hyran med verkan att hyresgästen inte förlorar sin bostad.

Förslaget omfattar inte något som bör föranleda en ändrad bedömning av ett fall där hyresgästen inte vill betala en del av hyran därför att han eller hon inte önskar kabel-TV.

Anf. 42 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Tack för statsrådets svar på min fråga. Bakgrunden till mitt intresse är inte historisk. Mitt intresse beror på att frågan i högsta grad är aktuell, eftersom en 85-årig dam i dag hotas av vräkning därför att hon inte accepterar att betala för kabel-TV, som hon inte vill ha i sitt hem.

Det fall från 1989 som statsrådet hänvisar till i svaret, rör sig inte om ett enstaka misstag. Frågan är i högsta grad aktuell även i dag.

Naturligtvis kan man undra om personer i hyresbolag eller i domstolar inte använder sitt sunda förnuft och omdöme när de på grund av sådana här skäl fäller domar och tar upp hot om vräkning. Det har alltså förekommit. Jag tycker naturligtvis att det är fel och att det visar på dåligt omdöme.

Grunden till detta är fel i hyreslagen, eftersom avgift till kabel-TV anses ingå i hyran. Vi i Vänsterpartiet tycker att det är fel. Vi har tidigare föreslagit förändring på den punkten.

Det är därför bra att statsrådet tar upp aspekterna när det gäller den nya hyreslagen. Jag delar helt den uppfattningen att den nya hyreslagens föreslagna förändringar är positiva. Men varför betraktar man inte även den här frågan som väsentlig vid förslag om ny hyreslag? Avgiften för kabel-TV skall inte ses som en del av hyran, utan som en frivillig del som man kan välja på

samma sätt som man väljer att ha telefon eller TV. Inget hyresbolag bestämmer ju det – tack och lov. Det får var och en själv avgöra.

Varför vill regeringen inte betrakta rätten att avstå från kabel-TV på samma sätt som rätten att avstå från andra delar i sin lägenhet?

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

Anf. 43 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Högsta domstolens avgörande i det här ger uttryck för en riktig princip. Beloppet 30 kr kan förefalla litet, men man måste se det hela i sitt sammanhang.

Ena parten i ett hyresförhållande skall inte ensidigt kunna ändra på ett hyresavtal. Ett hyresavtal innebär att hyresvärden å ena sidan förbinder sig att tillhandahålla en viss lägenhet och att hyresgästen å andra sidan förbinder sig att betala ett bestämt belopp i hyra. Hyresbeloppet är den viktigaste ingrediensen i avtalet, och den är den viktigaste förpliktelsen som hyresgästen har enligt avtalet.

Det är en sak om man någon gång på grund av glömska eller försummelse inte betalar en mindre del av ett hyresbelopp, en helt annan om man sätter tillvägagångssättet i system, dvs. av ren obstruktion vägrar att betala en del av hyresbeloppet. Ett sådant förfaringsätt kan naturligtvis inte i längden tolereras, vilket Högsta domstolens dom innebär.

Enligt hyreslagen är hyresrätten inte förverkad om det som ligger hyresgästen till last är av ringa betydelse. En *enstaka* försummelse kan anses som ringa.

Att kabelavgiften skall ingå i hyran träffar man överenskommelse om när hyresavtal skrivs. Överenskommelsen är alltså frivillig och skall följaktligen följas.

Anf. 44 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Det verkar som om statsrådet inte uppfattat min fråga riktigt. Naturligtvis skall hyran, och den mindre summa som hyran stigit med, erläggas – summan stiger ju i takt med den tid under vilken man inte betalar.

Men det handlar om grundfrågan, nämligen huruvida kabel-TV skall anses ingå i hyran. Jag har viss förståelse för problemet om man som ny hyresgäst flyttar till ett hus där kabel-TV-avgiften redan ingår. Men jag tänker på fall där det inte är så. I det här fallet gäller det en gammal människa som tvingas flytta från sin bostad därför att hon inte accepterar denna del av hyresavtalet. Sådana fall kan ju uppstå igen, om man inte ändrar lagen. Jag anser att den människans valfrihet när det gäller hur man vill ha det i sitt hem i allra högsta grad grovt åsidosatts.

Anf. 45 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Överenskommelsen är ju träffad, då är hyresgästen bunden av den. Jag utgår från att överenskommelsen är träffad enligt förhandlingsordningen för ifrågavarande hus.

Mycket snart kommer det emellertid en departementspromemoria från Justitiedepartementet med förslag om ändringar i hyresförhandlingslagen. Ändringarna kommer i korthet i princip att innebära att varje hyresgäst själv skall få rätt att förhandla om sin hyra, om så önskas. Det innebär att hyres-

skall få rätt att förhandla om sin hyra, om så önskas. Det innebär att hyresgästen kommer att ha betydligt mer insyn och större kontroll över sitt hyresavtal än i dag, med den nuvarande ordningen enligt hyresförhandlingslagen. Problemet med kabel-TV-avgift klaras möjligen med dessa förändringar.

Anf. 46 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Naturligtvis kan det vara bra om varje hyresgäst själv får förhandla. Det kan vara till stor fördel för många människor. Men hjälper det 85-åriga damer, som har svårt att själva sköta dessa förhandlingar? Vi är då tillbaka vid grundfrågan.

Jag vill inte föra debatten vidare utan bara beklaga att regeringen uppenbarligen inte är intresserad av att i det konkreta arbetet med ny hyreslagstiftning värna om hyresgästers valfrihet. Regeringen föredrar i stället – som i det här fallet – att den här typen av domar får förekomma, vilka grovt åsidosätter valfriheten för människor som inte vill ha kabel-TV.

Anf. 47 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Det är inte alls fråga om att åsidosätta någon valfrihet. Den överenskommelse som Eva Zetterberg talar om är frivillig och har ingåtts. Hyresgästen är alltså bunden av denna överenskommelse. Man kan inte lagstiftningsvägen ta bort detta förhållande.

I lagstiftningen sägs det emellertid att en mindre försummelse kan tolereras, men en uppenbar vägran att betala en del av avgiften under en längre tid kan inte tolereras.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på frågorna 1992/93:436 och 441 om användningen av återbetalda lokaliseringstöd

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Kurt Ove Johansson har frågat näringsministern om han är beredd att medverka till att de 77 miljoner kronor som skall återbetalas av Saab Automobile AB skall användas till att skapa nya arbetstillfällen i Malmöregionen.

Rolf L Nilson har frågat näringsministern vad regeringen tänker göra för att Saabpengarna skall bidra till nya varaktiga arbetstillfällen i Malmöregionen.

Frågorna har överlämnats till mig, och jag besvarar dem i ett sammanhang.

Alla regionalpolitiska medel, som riksdagen ställer till regeringens förfogande utan detaljerade anvisningar, fördelar regeringen över landet med hänsyn främst till de långsiktiga problemens svårighetsgrad. Detta gäller även de medel som av olika anledningar återbetalas till staten.

Samtliga länsstyrelser tilldelas medel för regionala utvecklingsinsatser. Dessa kan användas till företagsstöd i stödområdena, till glesbygdssstöd i områden som länsstyrelserna utpekar samt till projektverksamhet i samtliga

län. Härutöver disponerar NUTEK och regeringen medel för främst företagsstöd i stödområdena.

Malmöhus län är enligt min bedömning en region som är mycket livskraftig på lång sikt.

Gentemot den nuvarande höga arbetslösheten i hela landet har regeringen vidtagit arbetsmarknadspolitiska åtgärder i stor utsträckning. Arbetsmarknadsstyrelsen fördelar på regeringens uppdrag medel till länsarbetsnämnderna efter de arbetsmarknadspolitiska problemens svårighetsgrad. På grund av den höga arbetslösheten har sålunda länsarbetsnämnden i Malmöhus län erhållit närmare 3 miljarder kronor under innevarande budgetår. Det innebär att Malmöhus län tillsammans med Stockholms län erhållit mest i landet.

Fru talman! Regeringens främsta uppgift i detta sammanhang är dock att skapa goda allmänna förutsättningar för näringslivet. En mångfald åtgärder har därför vidtagits med denna avsikt.

Det är mitt och regeringens mål att alla regioner i vårt land så snart som möjligt härigenom skall återkomma till en arbetsmarknad med god sysselsättning och tillväxt.

Anf. 49 KURT OVE JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på den fråga som jag har ställt. Jag hoppas att jag inte gör honom alltför besviken om jag säger att jag inte är nöjd med svaret.

Tyvärr blev den satsning som gjordes från Saabs sida på en bilproduktion på Kockums industriområde i Malmö mycket kortlivad. Efter ett års verksamhet stängdes fabriksdörrarna. Av det som skulle bli 2 700 jobb bidde inte en tumme.

Samhället satsade många miljoner i Saabprojektet, och företaget lovade många nya jobb i Malmö. När företaget inte levde upp till sina löften, är det naturligtvis inte mer än rätt att Saab återbetalar vad man har fått av samhället.

Regeringens ställningstagande att Saab skall betala tillbaka är ett bra beslut. Man kan naturligtvis alltid diskutera beloppets storlek. Med 77 miljoner att återbetala senast i december 1995 kommer Saab enligt min mening lindrigt undan. Saab kan naturligtvis inte springa ifrån sitt ansvar för att man inte levde upp till löfterna om varaktiga jobb i Malmö.

Men, och det är viktigt att slå fast, inte heller regeringen, Börje Hörnlund, får smita från sitt ansvar mot Malmö som staten tog på sig i samband med nedläggningen av den civila fartygsproduktionen vid Kockums Warf.

De 77 miljoner som regeringen nu kräver att Saab skall återbetala ingår, som jag ser det, i det paket som riksdagen fattat beslut om skall gå till varaktiga arbetstillfällen i Malmöregionen och ersätta de som gick förlorade vid Kockums Warf när fartygsproduktionen lades ned. Från Malmöregionen är vårt krav att de pengar som återbetalas från Saab skall återföras till Malmöregionen för att skapa nya och varaktiga jobb.

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Saabsatsningen i Malmö är tyvärr kanske den allra största fel-satsningen någonsin för staten och också för Saab. Det blev tyvärr inte

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

många månader av arbete för mycket mycket stora pengar. Som jag tolkar Kurt Ove Johansson så är ju de 77 miljonerna de små pengarna i det här sammanhanget, men det är ju de enda pengar som är återkrävningsbara. Att man sålde förluster för skatteavdrag, att man fick loss de stora investeringsfonderna i förtid, osv. innebar ju de stora pengarna.

Dessa 77 miljoner kommer att betalas tillbaka först om ett antal år. Vid den tidpunkten skall väl konjunkturerna förhoppningsvis ha vänt på ett sådant sätt att Malmöregionen återigen mår bra.

Jag vill också peka på vad som har gjorts med arbetsmarknadspolitiska medel. Det är mycket stora resurser som har satsats i detta sammanhang i förhållande till den relativt lilla summan 77 miljoner. Men alla pengar är viktiga i ett sammanhang när man vill göra saker och ting.

Anf. 51 KURT OVE JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är naturligtvis mycket lätt att nu, när man har facit i hand, säga att den satsning som gjordes i Malmö var en felsatsning. Det är klart att om en produktion inte varar mer än ett år så är det en felsatsning. Men såväl regering som riksdag trodde på denna produktion när vi fattade beslut om den.

Det är naturligtvis riktigt, som arbetsmarknadsministern säger, att dessa pengar kommer att återbetalas först om ett antal år. Men enligt länsarbetsnämndens prognoser som gäller utvecklingen för Malmöhus län, kommer bortemot 20 % att vara arbetslösa inom loppet av tio månader. Om man ser det från denna utgångspunkt kommer varenda satsning som görs att vara av stor betydelse. Jag tycker alltså att arbetsmarknadsministern ändå skall lägga på minnet att när detta program för Malmö antogs, som en ersättning för nedläggningen av den civila fartygsproduktionen vid Kockums, var det meningen att detta skulle skapa varaktiga jobb.

När staten nu kräver tillbaka 77 miljoner kronor, vore det väl inte mer än rimligt att dessa pengar satsades på insatser just för att skapa de varaktiga jobb som både regering och riksdag lovade vid tidpunkten för beslutet om Saab. Om dessa pengar inte återbetalas, bryter regeringen egentligen mot riksdagens fattade beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1992/93:408 om stödet för mänskliga rättigheter i Burma

Anf. 52 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Kristina Svensson har frågat mig om jag kommer att stödja det krav på ekonomiska sanktioner mot Burma som ett antal nobelpristagare har ställt om inte oppositionsledaren och fredspristagaren Aung San Suu Kyi frisläpps.

Jag vill redan inledningsvis erinra om vad jag tidigare på fråga av Kristina Svensson har haft anledning att framföra i denna kammare, nämligen att Sverige under de senaste åren varit mycket aktivt då det gäller att protestera

mot mänskliga rättighetsöverträdelser i Burma. Vi har också starkt kritiserat den burmesiska militärregimen som bl.a allttjämt håller Nobels fredspristagare Aung San Suu Kyi i husarrest. Vidare har Sverige nu två år i rad varit huvudförslagsställare till en resolution om Burma i FN:s generalförsamling. Vid fjolårets generalförsamling förhandlade Sverige fram en skarpt formulerad resolution som antogs utan omröstning. I denna krävdes bl.a. att Aung San Suu Kyi frigges.

Likaså har vi nyligen inför det pågående mötet med FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna kraftigt kritiserat de fortgående kränkningarna av de mänskliga rättigheterna. Vi är också medförslagsställare till den resolution som vi räknar med skall antas i dagarna av FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. I denna resolution kan man notera att den internationella tonen ytterligare skärps mot militärregimen.

Såsom Kristina Svensson nämner inbjöd jag Aung San Suu Kyi till den internationella konferens om mänskliga rättigheter som nyligen hölls i Stockholm. Dess värre frisläpps hon inte från den husarrest som hon befinner sig i sedan mer än tre år med mindre än att hon lämnar Burma för gott. Detta vägrar hon naturligtvis att gå med på.

Vårt agerande i FN:s generalförsamling i Burmafrågan har rönt stor uppskattning i många länder. Detta beror till stor del på att vi har lyckats uppnå enighet kring fördömandena av regimen i Burma, vilket är av avgörande betydelse för att åstadkomma ett effektivt tryck.

När det gäller förslaget om ekonomiska sanktioner mot Burma bör det ses mot denna bakgrund. För att ekonomiska sanktioner skall vara meningsfulla krävs internationell enighet och inte minst ett samlat stöd från länderna i regionen. Att uppnå enighet om detta i denna fråga torde vara mycket svårt.

Det kan också i sammanhanget konstateras att det ekonomiskt oberoende Burma redan har uthärdat 30 år av relativ isolering. Även om landets ekonomi är mycket bräcklig kan regimen kompensera sig genom intäkter för oljekoncessioner från ett antal utländska företag. Burma ligger som bekant i den s.k. gyllene triangeln, ökad för sin narkotikaproduktion. Det kan inte uteslutas att den parallellekonomi som detta ger upphov till ger intäkter till landet.

Mot denna bakgrund tror jag att den mest verkningsfulla vägen att åstadkomma förbättringar för befolkningen i Burma är att vi – tillsammans med andra länder – fortsätter att sätta press på regimen i Rangoon i mänskliga rättighetshänseenden och på bästa möjliga sätt ger stöd åt den fängslade fredspristagaren och de i demokratisk ordning valda politiker som förhindras verka fritt i sitt land. Jag hade själv helt nyligen ett möte i Stockholm med premiärministern i den burmesiska parallellregeringen, Dr Sin Wein, som för övrigt är kusin till Aung San Suu Kyi.

Slutligen vill jag säga att jag efter ett samtal med Aung San Suu Kyis brittiske make i början av december förra året gjorde ett uttalande i vilket det bl.a. underströks att världssamfundet nu måste ta sitt ansvar för utvecklingen avseende mänskliga rättigheter i Burma och att militärregimen måste inleda en konstruktiv dialog med oppositionsgrupperna som kämpar för mänskliga rättigheter och demokrati.

Anf. 53 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Jag tackar biståndsministern för svaret på den här frågan. Jag ställer den och jag har, precis som vi hörde, ställt den tidigare för att jag vet att det enbart är det internationella trycket som är något av ett hopp för att situationen skall förbättras i Burma. Det som vi samtalar om här kommer på olika vägar fram till människor som det här är viktig information för.

Jag tror att den aktion som nobelpristagarna – flera mycket namnkunniga fredspristagare – genomförde nyligen när de blev hindrade från att komma in i Burma och i stället skrev ett öppet brev till juntan, där de krävde ett omedelbart frigivande och att demokratin återinförs, är en av de aktioner som är viktiga för att vi skall nå en förändring. Några av de här pristagarna, Desmond Tutu, Dalai Lama och Oscar Arias, framförde kravet på embargo. Det är inte första gången det har framförts. Willy Brandt gjorde det också på sin tid.

Det är bra att vi från svensk sida har tagit initiativ; resolutionerna i FN. Men jag tycker att vi måste höja ribban i den här frågan. Det var också bra att Aung San Suu Kyi inbjöds till MR-konferensen. Men jag vill veta hur Sverige kommer att agera fortsättningsvis, just för att vi skall kunna agera mer kraftfullt än vi har gjort tidigare.

Anf. 54 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag kan känna full respekt för önskemålen att Sverige skall agera mer kraftfullt. Likväl är det, tycker jag, rim och reson att få säga att Sverige agerar och har agerat kraftfullt.

Sveriges företrädare i de internationella fora som har att hantera den här typen av frågor har, som jag sade i mitt svar, lyckats uppnå enighet för att få till stånd fördömanden visavi regimen i Burma. Det kan vara mycket mödosamt och mycket svårt, men det är en förutsättning för att man skall komma någon vart. Det sämsta som kunde hända tror jag – och det är säkert ingen unik ståndpunkt – är att man uppnår en splittring som den burmesiska regeringen kan flagga med och opinionsmässigt dra nytta av.

Jag vill gärna ha sagt, fru talman, att jag är helt överens med Kristina Svensson om att det krävs internationellt tryck. Det arbetar vi för och det kommer vi fortsättningsvis att arbeta för. Jag tycker att nobelpristagaraktionen i allra högsta grad var lovvärd. Men det finns anledning att säga ännu en gång att den svenska regeringen verkligen inte har suttit passiv.

Anf. 55 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Det är vi överens om. Det råder inget tvivel om att Sverige har varit initiativtagare till resolutionerna i FN. Det är alldeles utmärkt, liksom inbjudan hit till MR-konferensen. Men vad är nästa steg? Det är det som intresserar mig.

Jag träffade också dr Sin Wein, premiärministern i parallellregeringen, när han var här i Stockholm. Han väddar t.ex. om bistånd till exilgrupperna. Norge är ett föredöme i de här frågorna. Vad gör vi?

Det finns flera rapporter som har kommit det senaste året. En australisk senator, Schacht, som har skrivit en intressant rapport, framför kravet på ekonomiska sanktioner. Europaparlamentet har antagit en resolution där

man fördömer kvinnornas situation. Kvinnor kidnappas och hamnar i prostitution i Thailand.

Jag tycker att det är alldeles utmärkt att vi har drivit den här frågan. Men jag vill veta vad som är nästa steg.

Prot. 1992/93:71

9 mars 1993

Svar på frågor

Anf. 56 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Frågan till mig var om vi ställer oss bakom de ekonomiska sanktioner som nobelpristagarna vädjat om.

Nu är det så, vilket naturligtvis Kristina Svensson känner väl till, att ett internationellt bindande beslut om handelssanktioner enbart kan fattas av FN:s säkerhetsråd, om rådet finner det motiverat för att undanröja ett hot mot internationell fred och säkerhet. Vi vet också alltför väl att Sverige inte är medlem i säkerhetsrådet. Jag bedömer det inte som realistiskt att söka uppnå ett sådant beslut där.

Men vi kommer fortsättningsvis i alla de internationella fora som har med mänskliga fri- och rättigheter att göra, inkl. allt vi kan göra bilateralt, att driva på en förändring av situationen i Burma.

Anf. 57 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Det är bra. Det jag efterlyser är alltså ambitionsnivån. Jag kan gå vidare med dem som har tagit upp sanktionskrav. T.o.m. James Baker har faktiskt uttalat att det skulle vara mycket verkningsfullt om man kunde få till stånd sanktioner i länder i ASEAN-regionen. Det finns politiskt intresse för detta. Vi vet att landet, även om det har varit isolerat, är ekonomiskt sårbart. Det är alldeles uppenbart.

Jag tycker att det är en liten felskrivning i svaret när man talar om ett ekonomiskt oberoende Burma. Det är det faktiskt inte. Man får inkomster från narkotikahandeln, det finns ädelstensintressen – jade – och liknande. Vi har kopplingen till Kina.

Anf. 58 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag vill bara säga att det inte var en heltäckande återgivning. Det står i svaret att "Även om landets ekonomi är mycket bräcklig kan regimen kompensera sig genom intäkter för - -."

Anf. 59 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Jag hoppas att vi under nästa session i FN har en resolution med skarpare skrivningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1992/93:381 om bifallsprocenten i nådeärenden

Anf. 60 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat mig om det efter regeringsskiftet har skett någon förändring i nådepraxis.

Nådeinstitutets karaktär av undantagsföreteelse innebär att det bör an-

vändas med försiktighet och omdöme. Regeringens prövning av nådeärenden regleras bara av en mycket allmän bestämmelse i regeringsformen och grundas på allmänna värderingar och en fri bedömning. Det är mycket vanligt att en sökande åberopar flera olika skäl till stöd för sin ansökan. Detta innebär att det är vanskligt, för att inte säga ogörligt, att jämföra olika nådeärenden med varandra, särskilt som nådebesluten liksom tidigare är utan motivering. Någon praxis i vedertagen mening finns inte på annat sätt än att vissa nådeskäl är mer vanligt förekommande än andra. De nådeskäl som beaktas är i allt väsentligt desamma nu som tidigare.

Som Hans Göran Franck mycket riktigt påpekat är bifallsprocenten i nådeärenden lägre år 1992 än tidigare år. Det är emellertid viktigt att ha i åtanke att siffrorna avser endast ett år och att någon närmare undersökning av ärendematerialet inte har gjorts. Det är därför omöjligt att nu dra den slutsatsen att förutsättningarna för att få nåd ändrats i någon större utsträckning.

Anf. 61 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Bifallsprocenten till nådeansökan har sjunkit. Efter att ha varit relativt jämn under hela 1980-talet, mellan 10 % och 13 %, ligger den för 1992 på 5,8 %. Det är inte acceptabelt att regeringen på detta sätt gör en kraftig inskränkning av möjligheten att erhålla nåd. Även om det inte är en praxis i vedertagen mening, går det inte att komma ifrån att det rent faktiskt finns en viss praxis.

Distriktsåklagare Yngve Rydberg, som tjänstgjort vid nådeenheten, har gjort en omfattande undersökning av nådeärendena, och han konstaterar att den nuvarande justitieministern ställer högre krav.

Syftet med nådeinstitutet är inte att rätta felaktiga domar. Däremot är det nödvändigt att ha möjlighet att ändra en fängelsepåföljd till icke frihetsberövande påföljd, eftersom det i vissa fall skulle vara inhumant att kräva att ett fängelsestraff skall verkställas. Orsakerna kan vara sådana omständigheter som domstolen inte har haft kunskap om eller att väsentligt ändrade förhållanden inträffat mellan dom och verkställighet.

Antalet fängelsedömda ökar. Strafflatituderna skärps. Under sådana omständigheter finns det skäl att inte förändra nådepraxis. Jag hoppas att det som har inträffat 1992 endast utgör ett tillfälligt avsteg och möjligtvis till en del beror på speciella omständigheter. Men jag har väckt frågan därför att det finns behov av att ha en viss fast nådepraxis i dagens situation, och den bör snarare gå i mildrande än i skärpande riktning.

Regeringen borde årligen lämna en redogörelse för hur nådeinstitutet har tillämpats.

Anf. 62 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! När Hans Göran Franck säger att han hoppas att det är ett tillfälligt avsteg visar det, och det är bra att det kommer fram, en skillnad i vårt sätt att se på nådeinstitutet.

Det jag tycker att man egentligen skulle fråga sig är: Hur är det möjligt att det under i stort sett tio socialdemokratiska år har varit nästan exakt procen-

tuellt lika många som har beviljats nåd? Om man tillämpar nådeinstitutet med den individuella prövning som det skall vara fråga om, borde det statistiskt sett bli stora variationer mellan olika år.

Även jag förväntar mig att det skall bli variationer mellan olika år och att det som gäller för 1992 inte kommer att gälla för 1993. Inte för att vi skall hålla en viss nivå på antalet beviljade nådefall, utan för att vi skall tillämpa nådeinstitutet på det sätt som det är avsett, som en rent individuell prövning av de fall där man i efterhand kan påtala att det inte är rimligt att personen exempelvis sitter i fängelse.

Anf. 63 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det är självklart att det sker variationer. Det har också skett variationer på 3–4 % under den här tiden. Jag vill nämna att de skillnader som fanns under den tid som föregick nuvarande regering också fanns under den tidigare borgerliga regeringen, exempelvis när justitieminister Romanus var med i regeringen.

Men en sådan här stor skillnad som vi får för år 1992, dvs. att de beviljade ansökningarna minskar med hälften, är en så dramatisk förändring att jag inte kan låta bli att ställa frågan här i riksdagen. Jag vill gärna höra justitieministerns kommentar till den undersökning som distriktsåklagare Yngve Rydberg har gjort. Det finns alltså anledning att fundera på den här frågan på ett annat sätt.

Anf. 64 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Den undersökning som har gjorts bygger på ett mycket begränsat material. Jag förnekar inte att jag ställer högre krav. Jag tycker att nådeinstitutet är till, inte för att ompröva och göra en bedömning av om man tycker att domstolarna har dömt rätt, utan för att göra en bedömning av faktorer som domstolen inte har kunnat ta ställning till för att avgöra om fängelsestraffet skall kunna verkställas eller ej.

Det intressanta är att över en längre period jämföra en borgerlig och en socialdemokratisk regering. Än så länge har vi inte fått en längre period. När vi har fått det kan vi ta den diskussionen.

Det som sägs i den undersökning som Hans Göran Franck åberopar är att jag ställer högre krav. Det uttrycks på så sätt: Man kan säga att hon höjt ribban något.

Jag tror att det är korrekt att höja ribban något.

Anf. 65 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! I det här inlägget medger alltså justitieministern att förändringen inte bara beror på omständigheter som ligger utanför hennes kontroll och kan bero på tillfälligheter. Hon har höjt ribban och skärpt praxis.

Jag tycker att man i nuvarande läge, när antalet fängelsedömda har ökat så kraftigt som det har gjort och strafflatituderna har skärpts, rimligtvis borde kunna gå i motsatt riktning. Jag tycker att det är oroväckande att justitieministern har den här inställningen. Det här har inte tidigare varit en stridsfråga mellan borgerligt sinnade och socialdemokrater, möjligtvis från moderat håll, men inte från liberal sida.

Anf. 66 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det som Hans Göran Franck säger är faktiskt att vi skall använda nådeinstitutet som en ventil. Det har jag svårt för att se. Det kan icke vara meningen att vi när vi har fler i fängelse skall släppa fler fria. Det är ju sådant som vi ofta kritiserar i andra länder, där man har litet egendomliga amnestiregler. När man skall fira någon politisk händelse släpps människor fria. Har man fullt på fängelserna släpps människor fria. Jag tror inte att det är det som vi skall använda nådeinstitutet till.

Dessutom tycker jag, som jag sade tidigare, inte att det finns något skäl för oss att tala om någon större motsättning när det gäller nådeärendena. Vi kan inte på så kort tid få fram något vettigt underlag som pekar på en eventuell förändring. Vad vi i dag kan se över en längre period är att den socialdemokratiska regeringen har haft samma procentandel under lång tid – två procentenheters skillnad är det – trots att det är individuell prövning. Vi har ett år att titta på. Det är för litet för att dra några slutsatser.

Anf. 67 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Till slut vill jag bara säga att justitieministern nu går tillbaka till att skillnaderna inte är så stora och att det kanske är tillfälligheter som har spelat in.

Jag tar fasta på det justitieministern säger, att hon inte vill göra några stora förändringar. Jag kommer att bevaka den här frågan i fortsättningen. Jag skulle helst önska att regeringen årligen gjorde en skrivelse där man redogjorde för hur man har handlagt de här ärendena. De är trots allt så viktiga för väldigt många enskilda människor. Detta är ett institut som är fastslaget i regeringsformen, därför borde det finnas en redogörelse för handläggningen; om inte årligen så i varje fall återkommande.

Om det inte blir på det sättet skall jag i varje fall se till att återkomma med frågor till justitieministern om hur handläggningen fortsätter.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1992/93:393 om ett nytt polishus i Solna

Anf. 68 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat mig när regeringen kommer att besluta att ett nytt polishus i Solna skall byggas.

Den 11 januari i år hemställde Byggnadsstyrelsen hos regeringen om ett projekterings- och bygguppdrag gällande en om- och tillbyggnad av en förvaltningsbyggnad för Solnapolisen. Ärendet bereds för närvarande. Liksom Hans Göran Franck anser jag det vara ytterst angeläget att Solnapolisen får ett nytt hus. Jag räknar därför med att under våren föreslå regeringen att ett nytt polishus skall byggas i Solna.

Anf. 69 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Jag uppfattar det som mycket positivt. Det är nödvändigt att detta beslut fattas helst under det första kvartalet, i

varje fall under våren, för att projektet skall kunna komma i gång och polishuset kunna bli färdigställt inom den beräknade tiden.

Diskussionen om polishuset i Solna har varit mycket lång. Den har pågått i 25 år. Det är därför glädjande att diskussionen nu leder till ett positivt resultat. Situationen i Solna är akut. Yrkesinspektionen har gjort mycket grava anmärkningar mot polishuset. Det är med stora svårigheter som det går att få anstånd med att rätta till alla brister. Det är med hjälp av denna till- och ombyggnad som det går att avhjälpa dessa brister.

Jag vill också påpeka hur angelägen frågan är inte minst beroende på att arrestavdelningen sedan 1954 inte på något sätt har uppfyllt de krav som ställs. Avdelningen omfattar bara åtta platser. Det är helt otillräckligt, inte minst med hänsyn till närheten till Råsunda stadion – av välbekanta skäl.

Jag utgår från att det nu inte skall komma något nytt grus i maskineriet, utan att vi skall se att Solna, i likhet med Huddinge, inom en kortare tid skall få sitt polishus.

Anf. 70 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag har tillgång till en sammanställning över vad som har hänt när det gäller frågan om polishuset i Solna. Jag kan konstatera att i oktober 1983 ställdes senast en fråga i riksdagen om när ombyggnaden av polishuset skulle komma till stånd. Jag vet inte om det var Hans Göran Franck som ställde frågan då också. Sedan oktober 1983, dvs. under hela 80-talet, har ärendet valsat fram och tillbaka. Någon byggnation skedde inte efter det att frågan ställdes 1983. Nu har det kommit en ytterligare fråga. I samband med denna fråga – och det arbete som har skett under vintern – kan vi konstatera att det inte kommer att fyllas på några ytterligare sidor i sammanställningen över valserna kring polishuset i Solna.

Anf. 71 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det är bra att justitieministern bekräftar vad hon har sagt i svaret. Jag hälsar med tillfredsställelse att regeringen, som tydligen tidigare hade en något mera avvaktande hållning i frågan, har kommit till skott. Det är bara att rapportera detta vidare till Solna kommun, där det finns en mycket stark och enhällig opinion i kommunfullmäktige för att få problemet löst.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1992/93:388 om utmätning av arbetsersättning som utgår till intagen i kriminalvårdsanstalt

Anf. 72 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att medverka till så att lön intjänad i fängelse skall bli indrivningsbar.

Den svenska kriminalvårdslagstiftningen bygger bl.a. på att den tid den dömda vistas i fängelse så långt möjligt bör utformas så att anpassningen till

Prot. 1992/93:71

9 mars 1993

Svar på frågor

samhället efter avtjänat straff underlättas. Ett led i detta är bl.a. att den intagne skall arbeta, studera eller delta i annan särskilt anordnad verksamhet, exempelvis olika påverkansprogram. För sådan sysselsättning erhåller den intagne viss ersättning.

Den arbetsersättning som för den intagnes räkning inestår hos kriminalvårdsmyndighet får enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt inte utmätas. Det kan vara intressant att känna till att en sådan bestämmelse har funnits åtminstone från slutet av 1800-talet.

Till skillnad från vad som gäller i fråga om utmätning finns det i princip inget hinder för införsel av medel som intagen erhållit som ersättning inom anstalten. Införsel skulle således kunna ske för t.ex. böter. I praktiken förekommer detta sällan, framför allt beroende på de i detta sammanhang relativt låga belopp det kan bli fråga om.

Av den ersättning de intagna får innehålls en fjärdedel av kriminalvården för att användas för utgifter i samband med permissioner och frigivning, t.ex. resekostnader. Därutöver skall ersättningen räcka till bl.a. telefonsamtal till anhöriga och andra utgifter för privat bruk. Således är det endast en del av ersättningen som får användas till s.k. fickpengar.

Vid två anstalter får de intagna en högre ersättning, s.k. marknadsanpassad arbetsersättning. En del av denna ersättning används i syfte att sanera den intagnes ekonomi, t.ex. genom att betala skadestånd och andra skulder.

Bl.a. annat mot bakgrund av de överväganden som sker och har skett inom olika samhällssektorer till följd av den ekonomiska situationen i landet kan jag nämna att det på mitt initiativ pågår en översyn inom departementet av systemet med ersättning till de intagna för arbete, utbildning, m.m.

Vidare har Riksskatteverket på regeringens uppdrag gjort en översyn av utskökningsbalken, där denna fråga berörs. Rapporten har remissbehandlats och bereds för närvarande inom departementet. När detta beredningsarbete och den pågående översynen av systemet med ersättning till de intagna är slutförd kommer jag att bl.a. ta ställning till om reglerna om utmätning skall ändras.

Anf. 73 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret på frågan.

Bakgrunden är att de ryska sjömän som var besättningsmän på det fartyg som smugglade människor över Östersjön var oerhört lyckliga när de greps av polisen på Gotland. Faktum är – och det kan vi inte göra något åt – att om de blir dömda till sex månaders fängelse i Sverige, och de jobbar och tjänar ihop en hundralapp om dagen, vilket de kan göra, har de möjlighet att tjäna ihop motsvarande 15 årslöner i Ryssland. Det är detta problem jag vill angripa.

Ryska sjömän skall inte kunna stå i kö för att få delta som besättningsmän på dessa fartyg. Så sker tydligen i dag. Jag förstår dem. Det är exakt samma situation som inträffade när svenska byggnadsarbetare åkte ner till Saudi Arabien och blev befriade från skatt om de var borta mer än 6 månader.

Med hänsyn till hur läget är i Ryssland, kan jag tänka mig att många är intresserade av att få bli besättningsmän på dessa fartyg, bli gripna och sedan

tjäna stora pengar i Sverige. Sedan kan de komma tillbaka och leva som minikungar i Ryssland.

Nu sägs det att det går att omvandla fängelsestraff till böter. Men för den som inte kan betala blir det fängelsestraff. Jag har ytterligare en fråga som inte är besvarad. Finns det, baserat på dagens lagstiftning, någon möjlighet att av den hundralapp som det går att tjäna dra in pengar för att betala dessa böter? Det är små pengar för oss svenskar men stora pengar för en rysk sjöman. Så länge vi har de regler vi har i dag, är det faktiskt mycket attraktivt för en rysk medborgare att bli gripen och dömd till ett fängelsestraff i Sverige.

Prot. 1992/93:71

9 mars 1993

Svar på frågor

Anf. 74 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det finns möjligheter, men det är inte så helt enkelt. Det finns utmättningsregler. Men det finns en begränsning som innebär att det inte går att utmäta inom kriminalvårdsverksamheten. Men det är ingenting som hindrar att det görs en utmätning när man kommer ut från kriminalvården. Det är i och för sig krångligt.

Det utgör alltid ett problem att hitta ett regelsystem som är anpassat även för de litet extrema situationerna. Vårt system är anpassat efter svenska förhållanden.

I och för sig tror jag att vi alla är överens om att utgångspunkten måste vara att vi har ett system som är anpassat till svenska förhållanden.

Som jag sade i mitt svar håller vi på med en översyn av hela ersättningssystemet. Även utmättningsreglerna är föremål för en översyn. I det sammanhanget finns det, som jag också sagt, skäl att se om vi kan göra förändringar. Men samtidigt måste vi vara försiktiga när det gäller att åstadkomma en mängd dellösningar. Det problemet och tankarna på dessa saker finns med i den diskussion som pågår.

Jag vill också passa på att nämna följande. Visst är ersättningen varierande. Det finns de som har marknadsanpassad lön. Men det gäller speciella fångar, och detta har det pedagogiska syftet att de här personerna skall kunna göra rätt för sig. I genomsnitt får en fånge, inkl. övrig ersättning, 360 kr per vecka för sitt arbete. 25 % av det beloppet innehålls av kriminalvården att användas för permissioner och frigivningsändamål.

Det är viktigt att vi har klart för oss att det i de flesta fall faktiskt bara är fråga om rätt små belopp. Det finns undantag, men de är rätt så speciella.

Anf. 75 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Bakgrunden till frågan är följande. Den som döms till fängelse i Sverige har rätt att kräva ett arbete under anstaltstiden. För den som inte kan få ett arbete finns det något som kallas för fångarnas A-kassa. Man får 40 kr per dag. 40 kr per dag motsvarar i rysk valuta en normal rysk pension. Vidare tjänar man mellan 5 kr och 10:50 kr per timme om man jobbar och inte har marknadsmässig ersättning.

Anledningen till att jag tagit upp frågan är att man ett tag i den svenska debatten trodde att man skulle komma till rätta med förhållandena genom att utmäta längre straff. Men jag menar nog att det är det dumaste man kan göra. Den som får stanna två månader till blir ju ännu lyckligare.

Jag förstår att det är förenat med problem att det är fråga om två olika kulturer och system. Jag förstår också att man håller på med en översyn. Men vi kan inte ha ett system som gör att det är attraktivt att komma till Sverige och att, helst, bli gripen här, eftersom man kan tjäna pengar under fängelsestiden. Man måste arbeta i kanske 15 år i det land som man kommer från för att tjäna motsvarande belopp. Det här är säkert en svår nöt att knäcka, men jag hoppas att man skall hitta en lösning som innebär att det inte är så attraktivt för t.ex. en rysk sjöman att sitta i svenskt fängelse.

Anf. 76 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det är väsentligt att framhålla att Sten Andersson i Malmö och jag är överens om att det viktigaste vi kan göra är att förbättra samarbetet med de baltiska staterna och med Ryssland för att just i samarbetet med dessa länder stävja människosmugglingen. Det gäller att se till att vi över huvud taget inte får hit smugglarna, så att behovet av att straffa dem inte uppstår. Det är kanske i det avseendet som vi i första hand skall lägga ner arbete.

Som sagt: De erfarenheter som vi vunnit måste vi ha med när vi generellt gör en översyn av det här systemet.

Anf. 77 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag skall bara göra en kort slutkommentar. Det är i dag i praktiken så, att under den tid ett fängelsestraff avtjänas och en viss ersättning erhålls för utfört arbete på anstalten räknas inte beloppen ihop på ett konto. Vederbörande kan faktiskt ta ut så mycket som 75 % av ersättningen för utfört arbete och se till att pengarna hamnar utanför anstalten.

För böter görs inte avdrag förrän strafftiden är slut. Men då kan det vara så illa att 75 % av det intjänade beloppet redan har tagits ut från kontot.

Jag hoppas att också detta beaktas i de resonemang som statsrådet framöver kommer att delta i.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1992/93:423 om den svenska kronan och småföretagen m.m.

Anf. 78 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Claus Zaar har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att på kort sikt förbättra situationen för den svenska kronan och det allvarliga finansiella läget för små och medelstora företag.

Jag håller helt med frågeställaren om att en alltför svag krona skulle utgöra ett stort problem för många små och medelstora företag med lån i utländsk valuta.

Den svåra situationen för dessa företag är en viktig anledning till att inte föra en politik som medför att kronans värde minskar ytterligare. Alltför snabba och kraftiga sänkningar av den korta räntan skulle riskera att för-

Räntan kan vara 17, 18 eller 19 %. Att få ner den räntan är något som vi i Finansdepartementet har en ambition att förverkliga.

Anf. 81 CLAUS ZAAR (nyd):

Fru talman! Man har ju varit sysselsatt med att förverkliga det här under bra lång tid. Men vi har ännu inte sett tillräckliga resultat av det arbetet på marknaden. Vad vi ser är i stället effekterna av företagsnedläggningar och av en ökande arbetslöshet. Det måste alltså till en förändring som ger helt andra resultat.

Om vi fortsätter så här, är det risk att kronan faller, aktiekurserna faller, räntan och inflationen stiger och arbetslösheten ökar. Det är det värsta vi kan råka ut för. Samtidigt är det viktigt att vi nu inför avskrivningsmöjligheter för valutaförluster, som vi i Ny demokrati har föreslagit, just för att förhindra konkurser som inte är förorsakade av företagens beteende utan av den valutaförändring som har inträffat.

Anf. 82 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Det gläder mig mycket att Claus Zaar är motståndare till hög inflation. Det var första gången på mycket länge som jag har hört någon från hans parti säga det. Det är bra.

Tyvärr finns det ingen mirakelmedicin. Det ser man om man tittar på nästan vilken ekonomisk analys eller vilket ekonomiskt läge i Sverige som helst. Det som i dag känns mycket aktuellt är rapporten från Lindbeckkommissionen. Den har dragit den slutsats som vi från regeringens sida också har dragit och som också, såvitt jag förstår, dragits i även alla andra ekonomiska analyser över huvud taget, nämligen att det krävs ett batteri av åtgärder över bred front – inom finanspolitik, penningpolitik, strukturpolitik, konkurrenspolitik, småföretagspolitik – för att få bukt på de problem som vi alla är angelägna om att klara av: att undvika att företag går omkull och att skapa fler jobb.

Claus Zaar tar slutligen upp ändringar i bokföringsreglerna. Jag kan förstå önskemålet, men det skulle strida mot god redovisningssed och mot internationell praxis.

Anf. 83 CLAUS ZAAR (nyd):

Fru talman! Trots att det strider mot god redovisningssed måste vi se på vad framtiden ger oss, om vi inte vidtar åtgärder. Vi måste tänka på att få företag att överleva. När man jämför antalet nya företag med antalet konkurser finner man att de förr om åren ungefär balanserade varandra. I dag är nyföretagandet mycket litet i förhållande till konkurser. Ett nytt företag föds medan tre går i konkurs på vissa orter. Det är jag mycket oroad för. Det värsta scenariot kan inträffa om vi inte sätter in åtgärder. Vi måste hitta lösningar, även okonventionella. Försök att hjälpa till med det, finansministern!

Anf. 84 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag kan hålla med om att det föds för få nya företag. De företag som föds har för svåra förutsättningar att växa och erbjuda fler jobb, inte minst åt egna familjeföretagare. Jag tycker att det är en oerhört viktig sak.

värre läget för många mindre och medelstora företag om kronans kurs påverkas negativt.

Lägre räntor är utomordentligt angeläget. Men de får inte åstadkommas på ett sådant sätt att kronans värde minskar och inflationen tar fart. Endast genom en uppslutning kring målet om låg inflation och med en fortsatt stram finanspolitik finns det förutsättningar för bestående sänkningar av räntan.

Prot. 1992/93:71

9 mars 1993

Svar på frågor

Anf. 79 CLAUS ZAAR (nyd):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret. Men samtidigt vill jag säga att jag är oroad över att det är den gamla vanliga trallen. Det behövs nu andra åtgärder än de traditionella.

Vi har ju råkat i en situation där det behövs åtgärder inom den ekonomiska politiken som skapar förutsättningar för en utveckling av våra företag. Just nu faller företagen som kägler. Reaktionen kan liknas vid kedjebrev. Sunda företag tvingas inställa betalningarna. Orsaken till detta är den onormalt stora depreciering av den svenska kronan som skett. Jag tycker inte att vare sig Riksbanken eller Finansdepartementet här har agerat kraftfullt. Riksbanken fanns ju inte med på marknaden under en lång tid efter det att kronan tilläts flyta. I stället avvaktade man så att säga i busken. Så sent som nu i dagarna har Riksbanken gått in i syfte att stödja den svenska kronan.

T.o.m. förra torsdagen lär man ha stött den svenska kronan med 20 miljarder. Nu stöder man den femfaldigt mer per dag. Det lär vara fråga om ca 5 miljarder.

En nivå måste åstadkommas som innebär en trovärdig politik, så att räntan så småningom kan sänkas.

Anf. 80 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! De uppgifter som Claus Zaar lämnar om belopp är jag helt främmande för. Jag föreslår att Claus Zaar vänder sig till exempelvis Riksbanken, så att han kan få mer tillförlitliga siffror. De som han nämner förefaller mig helt osannolika.

Det är väl värt att notera att den valutapolitik som Riksbanken bedrivit har inneburit en successiv förstärkning av den svenska kronans värde under senare tid, när det s.k. index som mäter kronans värde har förstärkts. Från att ha varit uppe i 125 är indexet starkt och ligger nu på ungefär 120, vilket är en stor fördel.

Personligen tror jag att det viktiga, utöver detta med att hålla en växelkurs som inte skapar mycket stora förändringar i valuta- och förlustsituationen vad gäller de små företagen, är att få ordning på banksystemet och att möjliggöra för ett fungerande banksystem att ge småföretagen krediter på mer normala villkor. Jag tror att den väsentliga åtgärden – om man månar om de mindre och medelstora företagen, vilket jag gör – är att försöka minska de mycket stora räntemarginalerna. Dessa är i dag ett stort problem och ett utflöde av finanskrisen.

I ett par olika sammanhang har jag pekat på de möjligheter som finns när det gäller att minska räntedifferenser och få ner den ränta som de här företagen faktiskt betalar. Det handlar då inte om den ränta som Riksbanken hanterar, utan det gäller den ränta som man betalar på sin checkräkningskredit.

Jag tror att det väsentliga man skall göra för att underlätta bildandet av nya företag är allmänna insatser för att förbättra företagsklimatet. Det handlar inte om att rucka på redovisningsregler, utan det handlar om att göra Sverige till ett attraktivt land för företagande. Det är vi på väg att göra.

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1992/93:434 om den kommunala beskattningen

Anf. 85 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Roland Lében har frågat mig om jag är beredd att verka för att överläggningar med samtliga partier kring en eventuell omläggning av den kommunala beskattningen kommer till stånd med siktet inställt på en bred uppslutning.

Låt mig först konstatera att det finns vissa egenskaper i det nya statsbidragssystemet för kommunerna som bör rättas till.

En brist är utformningen av det strukturstödnadsindex som används i bidragssystemet. En särskild utredare har därför tillsatts med uppgift att utveckla principerna och metoderna för strukturstödnadsutjämnningen mellan kommunerna. Till utredningen har knutits en parlamentarisk referensgrupp, där samtliga riksdagspartier är företrädade. Utredningsarbetet skall vara avslutat senast den 31 maj 1993. Utredarens förslag kommer sedan att remitteras, och avsikten är att regeringen skall lämna förslag till förändringar senast i 1994 års kompletteringsproposition.

En annan egenskap är att systemet inte omfattar samtliga kommuner, vilket försvårar t.ex. tillämpningen av den s.k. finansieringsprincipen. Den beskattningsmodell som Lennart Hedquist presenterade i Dagens Nyheter är ett bland flera förslag till lösningar som för närvarande diskuteras inom Finansdepartementet. Det nu påbörjade beredningsarbetet kommer att fortsätta i nära samarbete med kommunförbunden, och överläggningar kommer att äga rum med förbundens politiska ledningar där även oppositionen är företrädad. Dessutom följs arbetet av en politisk referensgrupp, där samtliga regeringspartier är representerade. Avsikten är att resultatet av detta utredningsarbete skall remitteras. Regeringen kommer sedan tidigast i början av år 1994 att kunna presentera sina förslag.

Avsikten är således inte att i den nu förestående kompletteringspropositionen presentera ett färdigt förslag. Ytterligare beredning krävs innan ett förslag om en eventuell förändring av underlaget för den kommunala beskattningen kan läggas fram. Givetvis skall siktet för ett kommande förslag vara inställt på att få en så bred uppslutning som möjligt.

Anf. 86 ROLAND LÉBEN (kds):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret, som jag uppfattar mycket positivt. Anledningen till frågan var naturligtvis att Lennart Hedquists förslag mottogs väldigt positivt överlag. En del signaler från regeringshåll tolkades av många på litet annat sätt än vad finansministern nu har angett. Det fanns

också farhågor för att det skulle gå så snabbt, att vi skulle få onödiga politiska spänningar.

Lennart Hedquists förslag och även andra aktuella förslag kan vändas från att ha tagits emot positivt till att väcka skepsis och kritik. Många upplever förslaget som så positivt, seriöst och väl värt att pröva att det vore väldigt värdefullt med en bred dialog och enighet. Jag förstår att så nu kommer att ske.

Jag tror också att problemen med strukturstyvnadsindex och andra problem som finansministern pekade på kan lösas parallellt med att utvärdering pågår.

Jag tackar än en gång för svaret och konstaterar att vi är överens. Det kommer säkert att finnas många andra frågor att debattera här i kammaren. Jag hoppas på en bred enighet och en bra lösning på det här problemet.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1992/93:431 om grundtrygghet i välfärden

Anf. 87 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Pontus Wiklund har frågat socialministern om denne är beredd att verka för att sittande utredningar får tilläggsdirektiv som gör det möjligt att även belysa vilka effekter ett grundtrygghetssystem skulle få inom resp. område. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Pontus Wiklund har framhållit att i debatten om välfärdssystemet hävdar allt fler debattörer att de nuvarande transfereringssystemen med ersättningar enligt inkomstbortfallsprincipen blivit alltför kostsamma. Ytterligare argument är att de av ekonomiska skäl nödvändiga nedskärningarna i standardtrygghetssystemen vanligen drabbar de svaga.

Diskussionen om å ena sidan system som ger enbart grundtrygghet och å andra sidan socialförsäkringssystemet som ger ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen är för närvarande intensiv.

Det utan jämförelse tyngsta inslaget i socialförsäkringssystemet är pensionssystemet. Vad beträffar direktiven för det arbete som bedrivs av den parlamentariskt sammansatta pensionsarbetsgruppen råder det en bred enighet bland representanterna för de fyra regeringspartierna och Socialdemokraterna att de förslag som utarbetats skall syfta till att stärka sambandet mellan avgifter och förmåner. En angelägen effekt härav är bl.a. att det faktiska skattetrycket kan sänkas.

I den skiss till ett reformerat pensionssystem som presenterats framläggts ett system som innebär att pensionerna skall relateras till hela den samlade livsinkomsten och inte till inkomsten under ett begränsat antal år. Samtidigt ingår som en förutsättning för gruppens arbete att det även fortsättningsvis ger en god grundtrygghet för personer som inte har förvärvsarbetat eller enbart tjänat in rätt till en låg inkomstrelaterad pension.

Mot denna bakgrund är jag inte beredd att verka för sådana tilläggsdirektiv som frågeställaren efterlyser.

Fru talman! Jag vill tacka för svaret, som var helt tillfredsställande i vad avser det kommande reformerade pensionssystemet. Där är vi överens om en god grundtrygghet, även om vi inte är överens om nivån. Men svaret tackar inte övriga socialförsäkringar, och det ser jag som en stor brist. Alla socialförsäkringar är nu mer eller mindre föremål för justeringar och förändringar.

Statsrådet nämner att diskussionen om standardtryggheten kontra grundtryggheten är livlig. Och det är inte utan orsak. Båda sidorna har tunga argument.

Socialförsäkringssystemen är mycket komplexa, och inga komplexa samhällssystem håller i längden. Ju fler detaljer som läggs till och ju fler förändringar som görs, desto mer oförutsägbart blir det hela och desto svårare blir det att styra. Till detta kommer dynamiken i det moderna samhället, t.ex. beträffande människors stora sociala rörlighet. Därför krävs kontinuerlig övervakning och omprövning.

Jag anser att det nu är mycket som talar för att vi av flera skäl bör försöka att förenkla socialförsäkringssystemen för att de skall bli mera rättvisa. Detta är viktigare för mig än kostnaden. När nu ersättningsnivåerna av ekonomiska skäl måste skäras ner visar det sig inte sällan att de som är mest beroende av systemen drabbas hårdast, vilket har påtalats av flera kommunalråd i en enkät i tidningen Kommun-Aktuellt – kommunalråden är alltså de som står nära verkligheten.

Vårt förslag är att vid förändringar av något socialförsäkringssystem bör det utarbetas förslag till grundtrygghetssystem. Anser inte statsrådet att det skulle öka kunskaperna om fördelar resp. nackdelar med de två olika systemen?

Fru talman! Jag har i mitt svar i första hand pekat på det utan jämförelse tyngsta av alla socialförsäkringar i vårt samhälle, nämligen pensionssystemet, som ekonomiskt helt överskuggar de andra system som är föremål för debatt. Jag pekade på hur de olika partierna tycks vara överens om en förändring i riktning mot ett större samband mellan förmåner och avgifter, dvs. ett system som ibland brukar kallas ett aktuariiskt system. Detta känner Pontus Wiklund väl till, eftersom vi gemensamt arbetar med dessa frågor.

När det gäller de övriga systemen är det för närvarande inte speciellt många utredningar som sysslar med dem. Den regering som stöttas av både mig och Pontus Wiklund har genomfört större förändringar i socialförsäkringssystemet under de gångna ett och ett halvt åren än vad som har gjorts på mycket länge, om ens någonsin i svensk historia. Det är bakgrunden till att jag inte anser att det finns något stort behov av att utfärda tilläggsdirektiv till sittande utredningar.

En aktuell och mycket väsentlig utredning på det här området men som inte tillhör mitt direkta ansvarsområde utan ett annat statsråds – chefen för Arbetsmarknadsdepartementet – område, är en utredning om arbetslöshetsförsäkringar. Den skiss som utredarna har framlagt handlar om att man skall införa litet mera försäkringsmässighet i arbetslöshetsförsäkringen. Jag vill

för övrigt inte recensera förslaget innan det har lagts fram, vilket kommer att ske om någon månad.

Dessutom har den s.k. Lindbeckkommissionen i dag presenterat sin rapport med en utförlig redovisning av socialförsäkringssystemet inkl. en omfattande bilaga. Författaren till denna bilaga, chefen för Riksförsäkringsverket, har i dag presenterat hela sin skiss som omfattar drygt 200 sidor.

Jag vill för övrigt kvarstå vid den slutsats som jag redovisade i mitt inledande svar.

Anf. 90 PONTUS WIKLUND (kds):

Fru talman! Även om förslaget till arbetslöshetsförsäkring inte tillhör statsrådets område, vill jag ändå ta upp den frågan, och jag skall återkomma till varför. Arbetslöshetsförsäkringen är nämligen utformad så, att den innehåller en grundtrygghet för alla, vilket jag ser som ett framsteg. Men ett utvecklat grundtrygghetssystem löser ju inte alla problem. Det behövs ofta påbyggnader, ibland obligatoriska, ibland avtalsmässiga, ibland frivilliga. Inget socialförsäkringssystem är det andra likt.

Det utarbetas nu direktiv till en utredning där det avses att arbetsmarknadens parter skall ta hand om sjukförsäkring, arbetsskadeförsäkring, kanske också arbetslöshetsförsäkring, eventuellt med en utlöpare till förtidspension. Då vill jag framhålla vikten av att det i dessa direktiv också ingår direktiv om att det skall utarbetas ett alternativ med grundtrygghet som bas. Är inte statsrådet beredd att verka för detta?

Det finns också en annan nu sittande utredning om sjukvårdens framtida organisation och finansiering. I det sammanhanget vore det också värdefullt om man utfärdade sådana tilläggsdirektiv.

Anf. 91 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Låt mig då kommentera även de områden som inte tillhör mitt ansvarsområde inom regeringen, eftersom Pontus Wiklund har tagit upp dem. Jag har ju i andra sammanhang kommenterat dessa frågor i debatten.

När det gäller arbetslöshetsförsäkringen har vi redan i dag ett system av den typ som Pontus Wiklund förefaller att efterlysa, nämligen ett system med grundtrygghet. Det finns infört en nivå som kallas för KAS för dem som inte är med i försäkringen. Detta system är frivilligt, vilket leder till att många människor ställts utanför, vilket, som jag uppfattat det, Pontus Wiklund inte önskar.

Jag har väldigt svårt att se på vilket sätt det skulle kunna ingå någon form av grundtrygghet i sjukvårdsfinansieringsutredningen. Pontus Wiklund kan väl inte mena att det skall finnas någon form av grundsjukvård på låg nivå som alla medborgare skall komma i åtnjutande av, en grundsjukvård som sedan kan kompletteras med tilläggsförsäkringar? Jag har inte uppfattat vare sig honom själv eller kds som anhängare av ett sådant system.

Anf. 92 PONTUS WIKLUND (kds):

Fru talman! Vi står dock inför problemet att resurserna inte räcker till inom sjukvården. Alla skall ha tillgång till en mycket god sjukvård, lika för alla. Det finns också system utanför den angelägna sjukvården som männi-

skor kräver att man skall tillhandahålla. Man bör faktiskt kunna ange i klartext hur det problemet skall lösas i framtiden.

Om man har ett grundtrygghetssystem, är det troligen lättare att banta i välfärden utan att de svagare drabbas så hårt. Det kommer säkert perioder även i framtiden då det behövs nedbantningar. Vi lär inte av våra fäder och mödrar. Det handlar alltså inte bara om pengar, utan det är fråga om rättvisa. Det måste finnas ett grundtrygghetssystem som kan skyddas vid nedbantningar, så att man kan se hur effekterna blir för de svaga, vilket vi inte alltid kan i dag.

Anf. 93 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! En stor del av reformarbetet på detta område går ut på att öka sambandet mellan avgifter och förmåner. Ett huvudskäl för detta är förstås att få till stånd ett mindre skattetryck och mindre skattekilrar. Detta är en inriktning som kan få stora effekter just inom pensionssystemet. Ekonomer har bedömt att det skulle gå att sänka den svenska skattekvoten i storleksordningen fem procentenheter, vilket vore det största enstaka s.k. klipp som man skulle kunna göra i det fallet. Detta är viktigt.

När det gäller sjukvården måste jag säga att jag inte förstod Pontus Wiklunds svar till mig på annat sätt än att han önskar separera en del av sjukvården som skall omfatta alla. Andra delar av sjukvården skulle bara vissa kunna få del av. Sådant kan säkert diskuteras i marginalen, men jag tar för givet att det systemet inte skulle var inkomstdifferentierat utan att det mera skulle handla om vad som skulle ligga inom den gemensamma finansieringens ram. Jag tror alltså inte att en utflykt till något slags grundtrygghetsresonemang inom sjukvården gör den sidan av debatten som förespråkar enbart grundtrygghet inom socialförsäkringarna någon större tjänst.

Anf. 94 PONTUS WIKLUND (kds):

Fru talman! Jag tycker att detta är en strid om ord. Visst skall vi enas om vad som skall ligga inom den officiella finansieringens ram, men även statsrådet erkänner att det finns vård som måste ges utanför denna ram i framtiden. Det är den jag talar om. Varför inte kalla den vård som finns inom det offentliga systemets ram för grundtrygghet inom sjukvården?

Sedan är också jag medveten om att ett grundtrygghetssystem minsann inte löser alla problem. Det behövs även behovsprövad komplettering. Det kommer alltid att behövas, eftersom vi människor är olika funtade. Vi kan inte alltid hushålla med våra resurser lika bra. Därför behövs det precis som i dag en behovsprövning för att träffsäkerheten skall bli god. Jag anser dock att ett grundtrygghetssystem ger större möjligheter att träffa bra, träffa rätt och ge rättvisa ersättningar. Man borde skaffa mera kunskap, vilket kan ske genom att statsrådet stöder våra tankar om att utfärda direktiv om alternativ till utredningar, som visar vad ett grundtrygghetssystem kan ge. Sedan kan man gärna ha raka rör när det gäller vad man betalar och vad man får ut.

Anf. 95 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag har en avslutande kommentar angående sjukvården. Pontus Wiklund och jag tycks vara överens om att det finns vård – nu och i fram-

tiden – som inte skall finansieras gemensamt. Ett sådant exempel är de mera extrema formerna av skönhetsförbättrande ingrepp som även i dag ligger utanför den gemensamma finansieringen. Jag har tidigare i debatten påpekat att det på intet vis är självklart att de nytillkomna närsynhetsoperationerna skall falla inom ramen för den gemensamma finansieringen. För egen del tycker jag att de mycket väl kan ligga utanför denna. Det finns säkert fler exempel.

I övrigt tror jag inte att vi har så mycket att hämta i diskussionen om grundtrygghetsresonemangen. Dessutom diskuteras dessa frågor inom en utredning som har just sådana direktiv, nämligen den s.k. prioriteringsutredningen under ledning av professor Jerzy Einhorn.

En kommentar angående socialförsäkringarna är att om man skulle sänka förmånerna till en grundtrygghetsnivå utan att sänka avgifterna, innebär detta självfallet en höjning av skattetrycket. Jag är inte säker på att det är detta som Pontus Wiklund förespråkar.

Anf. 96 PONTUS WIKLUND (kds):

Fru talman! Nej minsann, det är inte den vägen vi skall gå. Träffsäkerheten skall vara större. Pengarna skall kunna användas bättre.

Jag har faktiskt under mitt yrkesverksamma liv alltmera observerat att våra system ibland slår snett, vilket gör att de som har bästa förmågan att ta för sig också får den bästa utdelningen. Det är bl.a. det som jag vill komma ifrån.

Anf. 97 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Det låter förvisso som ett hedervärt syfte, men jag är inte säker på att det uppnås med den metoden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.21 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

15 § Svar på fråga 1992/93:413 om ÄDEL-reformen

Anf. 98 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Margareta Israelsson har frågat mig om vilka åtgärder jag tänker vidta för att garantera de äldre den vård och omsorg de skulle garanteras genom ÄDEL-reformen.

Margareta Israelsson ställer frågan med anledning av en enkät som nyligen redovisades i tidningen Kommun-Aktuellt. Enligt tidningen skulle kommunerna i Malmöhus län genom ÄDEL-reformen ha gjort en "vinst" på drygt 58 miljoner kronor. Detta skall jämföras med de totalt 184 miljoner kronor som via skatteväxling och statsbidrag överförts till kommunerna för att täcka kostnader för det kommunala betalningsansvaret för medicinskt färdigbehandlade.

ÄDEL-reformen genomfördes den 1 januari 1992. Ett viktigt syfte med reformen var att samordna och därigenom bättre utnyttja tillgängliga resurser på äldreområdet. Detta skedde genom en överföring av ansvaret för hela äldreomsorgen till en huvudman – kommunerna.

En viktig del av reformen är beslutet om ett obligatoriskt kommunalt betalningsansvar för medicinskt färdigbehandlade inom somatisk akutsjukvård och geriatrisk vård. Systemet med ett kommunalt betalningsansvar syftar till att ge kommunerna ett ekonomiskt incitament att snabbt ordna till lämpligt boende- och omvårdnadsalternativ på hemorten efter det att patienten bedömts vara medicinskt färdigbehandlad inom länssjukvården.

Regeringen tillsatte hösten 1991 Betalningsansvarsutredningen, vars uppgift är att utvärdera effekterna av det kommunala betalningsansvaret och vid behov föreslå förändringar.

En första bild av huvudmännens erfarenheter och betalningsansvarets funktion gavs i en delrapport som avlämnades i juni 1992. Huvudmännens uppfattning var då att reformen hade medverkat till en utveckling i önskad riktning, och att det ekonomiska styrinstrumentet hade fått starkt genomslag.

Landstingsförbundets återkommande inventering av antalet medicinskt färdigbehandlade visade också att antalet i det närmaste halverades under första halvåret 1992. 60 % av kommunerna uppgav att de efter årsskiftet hade ökat resursinsatserna i eget boende eller byggt ut särskilda boendeformer. 60 % av landstingen uppgav att de fr.o.m. 1992 hade reducerat antalet platser inom somatisk akutsjukvård och/eller geriatrisk vård som en följd av reformen.

Våren 1993 genomförs ytterligare en enkätundersökning, i vilken huvudmännen bl.a. får svara på frågor rörande ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser av systemet med betalningsansvar. Betalningsansvarsutredningen beräknas avlämna sitt slutbetänkande i maj 1993.

Så långt vi hittills har kunnat få kunskap om ÄDEL-reformen, och då särskilt om systemet med betalningsansvar, tycks syftet med reformen i denna del ha uppnåtts. Systemet syftade bl.a. till att ge samordningsvinster och effektivisera resursutnyttjandet och därigenom lägga grunden till en bättre äldreomsorg. Uppgifterna från Malmöhus län är kanske ett exempel på just sådana samordningsvinster.

En viktig uppgift för Betalningsansvarsutredningen är nu att ge en bild av de ekonomiska effekterna i stort och effekterna för den enskilde. På vilket sätt har behoven av kommunala boendebalternativ och omvårdnad faktiskt tillgodosetts, hur är de utformade, på vilket sätt sker vårdplanering, hur stort är den enskildes inflytande och hur stor är den enskildes valfrihet? Detta är några av de frågor som jag hoppas att vi skall kunna få svar på snart. Jag

skall på basis av Betalningsansvarsutredningens arbete överväga om det finns anledning att vidta åtgärder inom området.

Anf. 99 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Socialministern talar mycket om vinsterna, och det var påståendet om vinst som fick mig att hoppa till när jag såg tidningsartikeln. ÄDEL-reformen ger vinst – det låter ju väldigt positivt i dessa tider. Men samordningsvinsten skulle ju delvis komma av att vi fick *en* huvudman.

Jag ser själv ett problem i det faktum att vi nu får allt fler huvudmän ute i kommunerna. Många kommuner väljer att privatisera eller att lägga ut dessa uppgifter på entreprenad. I stället för *en* huvudman är det nu flera olika som organiserar denna verksamhet.

Det kan naturligtvis betraktas som valfrihet, men jag funderar litet grand över vilken meningen med vinsten var. Var det samhället som skulle göra en vinst, eller var det de äldre? Jag menar att ordet kvalitet har en väldigt stor betydelse i ÄDEL-reformen.

Jag tänker inte bara på det socialministern själv så ofta talat om, nämligen rätten till eget rum, utan också på att det bör finnas en god personaltäthet.

Nu när kommunerna lägger ut denna verksamhet på olika huvudmän – om jag får kalla det så – handlar det om att konkurrera för att få leda verksamheten. Då konkurrerar man med lägre kostnader, och lägre kostnader innebär exempelvis sämre bemanning.

Det är inte bra om de vinster man gjort genom ÄDEL-reformen försvinner i annan verksamhet i kommunerna. Människorna vill inte spara på områden som rör de äldre och barnen. Ändå drar kommunerna in på just dessa områden. Man sparar på äldreomsorg, och man sparar på barnomsorg. Ser Bengt Westerberg detta som ett problem?

Anf. 100 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det artikeln i Kommun-Aktuellt handlar om är att det blev pengar över när kommunerna tog över ansvaret. Ett av syftena med ÄDEL-reformen, och det vi också trodde skulle bli resultatet av den, är att verksamheten skulle bli billigare i kommunerna än den var i landstingen.

Vad detta förhoppningsvis visar, om vi skall tolka siffrorna, är att kommunerna kunde ge de färdigbehandlade patienterna bra boendalternativ till lägre kostnader än när landstingen hade ansvaret för dem.

Nästa fråga gäller vad man skall göra om det nu blir 58 miljoner kronor över i dessa kommuner. Det framgår inte av artikeln. Det man säger där är närmast att en diskussion om hur pengarna skall användas nu förs ute i kommunerna. Det finns kommuner som har använt pengarna för att klara besparingsbeting, det finns kommuner som använder dem till ökade socialbidragskostnader och det finns kommuner som är beredda att satsa dem på att utveckla kvaliteten i barnomsorgen.

Att avgöra vilka prioriteringar man skall göra ute i kommunen ligger helt inom ramen för den kommunala självstyrelsen. Jag och Margareta Israelsson kan ha synpunkter på vilka prioriteringar man skall göra, men om vi skall ha någon kommunal självstyrelse får vi väl ändå överlåta åt kommunerna att avgöra hur de överblivna pengarna skall användas.

Anf. 101 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Man kan naturligtvis resonera som socialministern gör. Jag vill ändå hävda att det som ses som kommunernas pengar till viss del också är pensionärernas, eller de äldres, pengar. Det är synd om det är det faktum att man konkurrerar om att göra verksamheten så billig som möjligt som gör att man inte ser det så.

De signaler som förs fram i denna artikel och på andra håll innebär att kommunerna söker billiga alternativ. Man sparar in på bemanningen. Man vill att patienter skall vara färdigbehandlade så snabbt som möjligt så att man får ut dem i billigare vårdformer. Visst ger detta en vinst, men var det på det sättet vi skulle få vinster?

Anf. 102 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig bara säga att jag tror att vi är helt överens om att vi måste eftersträva god kvalitet. Den goda kvaliteten skall vi alltid försöka nå till så låga kostnader som möjligt. Det ligger inte i någons intresse att vi driver upp kostnaderna. Vi behöver pengarna.

Vi kan behöva dem för att klara ett hårt sparbeting, till socialbidrag, till äldreomsorg eller till någonting annat som är angeläget i kommunerna. Inte en krona som inte behövs skall läggas på den här verksamheten.

Jag tolkar ändå artikeln så, att man har tjänat på att lägga ut ansvaret på kommunerna i stället för att låta det ligga kvar på landstingen. Det tycker jag är positivt. Sedan får vi se hur kommunerna utnyttjar de 58 miljoner kronorna.

Anf. 103 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Jag tycker ändå att någon måste ha ett ansvar för att kvaliteten är god. Man kan naturligtvis resonera som socialministern gör och säga att man skall göra verksamheten billigare om man kan göra det. Jo visst, men om man flyttar ut de äldre som behöver tillsyn i ett privat äldreboende där man konkurrerat genom att ha en sämre bemanning, är det de äldre som får betala vinsten genom att de får en sämre omvårdnad.

Om vi skall spara ännu mer på verksamheten blir det ännu mindre personal och ännu mindre omsorg. Jag har en känsla av att målsättningen att ge alla eget rum hamnar allt längre bort.

Anf. 104 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det finns, såvitt jag minns, ingenting som säger att detta förbilligande beror på att man har utnyttjat privata alternativ av låg kvalitet. Jag minns i varje fall inte att det fanns sådana uppgifter i artikeln. Det är bra att man använder enskilda alternativ men naturligtvis under förutsättning att de erbjuder en god kvalitet. Jag delar Margareta Israelssons uppfattning att man inte skall göra vinster genom att sänka kvaliteten för de äldre. Men kan man erbjuda bättre boendalternativ än att låta färdigbehandlade patienter ligga kvar på en landstingsklinik är det utmärkt, speciellt om det dessutom blir pengar över.

Anf. 105 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga att vi kan vara överens om detta. Men fortfarande tycker jag att någon bör föra denna grupps talan. De senildementa äldre utgör ingen större grupp, som kan föra sin egen talan. Socialministern har fört deras talan i många frågor. Det är viktigt att markera detta. Om vi i stället säger bravo, vilka fina samordningsvinster, spara på, då ger vi fel signaler till kommunerna och till de äldre.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1992/93:415 om barns och ungdomars situation i lågkonjunkturen

Anf. 106 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Ulrica Messing har frågat civilminister Inger Davidson hur hon avser att bemöta de trender och problem som finns redovisade i rapporter och som visar att barn och ungdomar är de stora förlorarna i lågkonjunkturen. Frågan har överlämnats till mig för besvarande. Anledningen härtill är att civilministern och jag är överens om att de flesta problem som tas upp i denna fråga ligger inom mitt verksamhetsområde.

Den 1 mars överlämnade Socialstyrelsen rapporten Barns villkor i förändringstider, vilken gjorts på regeringens uppdrag i samråd med Barnmiljörådet, Statens kulturråd, Statens ungdomsråd och Skolverket.

Myndigheterna har genom en rad undersökningar samlat in uppgifter om besparingar och förändringar i verksamheter för barn och unga under 1992 och 1993. En slutredovisning av uppdraget skall avlämnas den 1 mars 1994.

Avsikten med regeringens uppdrag till Socialstyrelsen är att få fram ett faktaunderlag när det gäller hur verksamheter för barn och unga påverkas av förändrade ekonomiska förutsättningar och av det omställnings- och förnyelsearbete som nu bedrivs i kommunerna.

Rapporten omfattar verksamheter inom barnomsorg, insatser för utsatta barn och ungdomar, avlösarservice och korttidsvård för funktionshindrade barn och ungdomar samt barnmiljö. I rapporten ges en allmän bild av situationen 1992, som visar att besparingarna inom verksamheter för barn och unga på de flesta håll gått att genomföra utan allvarliga försämringar av kvaliteten.

Samtidigt med dessa besparingar genomförs i kommunerna omfattande organisationsförändringar, som syftar till ett mera samlat grepp över barn- och ungdomsfrågorna. Det finns många goda erfarenheter av organisationsförändringar som har givit ekonomiska och andra samordningsvinster. På många håll finns dessutom uttalade politiska ambitioner att särskilt värna om barn med behov av särskilt stöd.

Enligt Socialstyrelsens rapport ser man dock i många kommuner med oro på de besparingar som väntar under innevarande och följande år. Man anser det vara tveksamt om de kan genomföras utan att kvaliteten blir lidande. På sikt ökar risken för att nedskärningar i generella verksamheter leder till en

allmänt sänkt kvalitet samt större utsatthet och ökade behov av sÄrlösningar för vissa barn och ungdomar.

Vissa grupper av barn behöver enligt rapporten särskilt uppmärksammas. Det gäller de yngsta barnen i barnomsorgen, där en allt större andel finns i större barngrupper med lägre personalitet än tidigare. Det gäller barn i 9-10-årsåldern, vilka riskerar att stå utanför skolbarnsomsorgen när de öppna fritidsverksamheterna minskar. Barn med behov av särskilt stöd samt invandrar- och flyktbarn är andra grupper som enligt rapporten riskerar att inte få sina behov tillgodosedda.

Det rapporteras också om ökande skillnader i verksamheter och besparingar mellan olika kommuner och kommunalar. Situationen är särskilt oroande i storstadsområdena och förortskommunerna.

Jag vill understryka att mycket av den oro som uttalats gäller framtiden. Det kan delvis vara naturligt att många i ett skede av stora förändringar och allmän ekonomisk nedgång känner både osäkerhet och oro. Det behöver inte innebära att denna alltid är befogad. I Socialstyrelsens uppdrag ligger att följa utvecklingen av de faktiska förändringarna under 1993 och återkomma med en slutrapport om ett år.

Mycket av det förändringsarbete som nu sker är nödvändigt för att kommunerna skall kunna möta 90-talets utmaningar. Att säga nej till alla förändringar är att vägra se de problem som finns och som måste lösas. Förändringsarbete innebär med nödvändighet att man prövar nya lösningar. I många fall ger dessa omedelbart bättre resultat än de gamla. Men i andra fall kan de visa sig vara mindre ändamålsenliga och behöver korrigeras. Det viktiga är att noga följa utvecklingen och utvärdera verksamheterna.

Detta förutsätter i många fall metodutveckling, t.ex. utveckling av kvalitetsmått. Arbetet härmed utgör i dag en väsentlig del av Socialstyrelsens verksamhet, också inom ramen för uppdraget att följa utvecklingen för barn och ungdom. Det blir en viktig uppgift för styrelsen att, när uppdraget slutrapporteras i början av nästa år, bedöma hur besparingar och omorganisationer har påverkat kvaliteten i tjänsterna och var det kan vara nödvändigt med särskilda insatser för att förhindra en eventuell kvalitetsförsämring.

De problem som Socialstyrelsen så här långt har uppmärksammat är i regel inte generella och kan ofta inte lösas genom åtgärder på den statliga nivån. Socialstyrelsens rapport blir därför ett viktigt underlag för bedömningar och planering i vissa kommuner och landsting. Åtgärder för att mildra effekterna för barn och ungdomar av förändringsarbetet kan säkert på sina håll vara motiverade redan i det korta perspektivet. Det är en uppgift i första hand för de berörda kommunerna och landstingen.

Jag kan dock försäkra att jag noga kommer att följa utvecklingen och ta de initiativ som kan vara motiverade.

Anf. 107 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Att all verksamhet skall vara öppen och våga ta på sig förnyelse och förändring håller jag med om. Det är ingenting konstigt. Hela samhället befinner sig i en ständig förändringsprocess. Det ställer andra och ibland helt nya krav på olika verksamheter. Jag tycker att det är bra att det finns dialektik i samhället.

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

De problem som jag vill lyfta fram beror inte bara på de nödvändiga förändringar som faktiskt sker runt omkring oss utan framför allt på påtvingade förändringar. Vi vet att barn och ungdomar innebär stora kostnader för kommunerna och att barnomsorg och utbildning kostar pengar. När besparingskraven på kommunerna ökar eller när de ekonomiska medlen minskar, säger det sig självt att många av de besparingar som sker görs just beträffande barn och ungdomar.

Den undersökning som SKTF har gjort i 20 av landets kommuner visar enhetligt att alla kommuner har haft större barngrupper inom barnomsorgen och större skolklasser och har försökt banta administrationen. Man anställer färre eller t.o.m. inga vikarier i undervisningen. Man minskar stöd och specialhjälp. Man drar ned på lokalvården. Man inför måltidsavgifter, och man höjer den egna taxan för barnomsorgen. Man stänger de öppna förskolorna. Detta vet vi.

Det hävdas ibland att det går att rationalisera utan kvalitetsförsämringar. Det tröstar mig till en viss gräns. Men i huvudparten av dessa kommuner har man liksom passerat denna smärtgräns för länge sedan. Nu går det inte längre att bevara kvaliteten på omsorgen. Det tycker jag är allvarligt.

Vi måste diskutera vad detta innebär för framtiden. Vi vet att det finns barn som har föräldrar, som kommer att ordna omsorgen själva. Det finns alltid barn som kommer att klara sig. Men vad händer med de barn som inte har föräldrar med den möjligheten? Vem skall ta hand om de barnen, om de inte har någon som talar för dem?

Jag tror att Socialstyrelsens rapport i mångt och mycket kan vara bra. Men den löper under 1992 delvis och 1993 och redovisas 1994. Det är långt dit.

Anf. 108 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det finns en risk för att besparingar, rationaliseringar och strukturförändringar kan gå ut över grupper som har ett stort behov av stöd. Därför har regeringen givit Socialstyrelsen detta uppdrag på mitt initiativ. Jag tycker att den rapport som vi nu har fått är ett första bra underlag.

Det är emellertid viktigt att betona att det man nu säger är att de besparingar som har skett under 1992 – alltså de besparingar som man kan konstatera effekterna av – inte har gått ut över kvaliteten. I många kommuner och landsting har man sagt att just de utsatta barnen och ungdomarna särskilt skall skyddas i besparingstider. Jag tycker att det är utmärkt att man har gjort den prioriteringen. Sedan får vi se om den oro och osäkerhet som finns inför 1993 kommer att manifesteras i försämringar, eller om man också då kan lösa problemen bra och göra de rätta prioriteringarna.

Jag vill för ett ögonblick knyta an till SKTF-rapporten. Jag blev också oroad över det som framgick av den rapporten. Jag har bett medarbetare att ringa runt och ta reda på en del fakta. Det har då visat sig att det finns en del saker som inte är korrekta i den rapporten. Jag berättade i en tidigare frågedebatt i riksdagen att bl.a. uppgifter om att man inte avsätter resurser till barn med särskilda behov här i Stockholm är felaktiga. Det har tyvärr varit omöjligt för de ansvariga politikerna att få in en dementi i Dagens Ny-

heter på den punkten. Det fanns alltså felaktiga uppgifter i rapporten och i den artikel som Sture Nordh skrev i Dagens Nyheter.

Jag tycker också att det finns anledning att följa utvecklingen noga. Det kan bli anledning för statsmakterna att ta särskilda initiativ. Därför följer vi utvecklingen månad för månad och har fortlöpande kontakter med Socialstyrelsen i dessa frågor. För dagen ser jag inte någon anledning för staten att ingripa. Däremot tycker jag att det finns anledning för en del kommuner att fundera på om de har gjort de rätta prioriteringarna.

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

Anf. 109 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag är övertygad om att det finns anledning för många kommuner att fundera över om de har gjort de rätta prioriteringarna. Jag tycker att många kommuner har haft bra ambitioner i sitt budgetarbete. Men verkligheten efter några månader visar sig i mångt och mycket vara en annan.

Visst sker det besparingar när det gäller barn och ungdomar. Visst blir det neddragningar på barn- och ungdomsverksamheten. Det gäller barnomsorgen, skolan och fritiden. Man har inte råd med de "extra" resurser som har funnits tidigare.

Det är svårt att sätta en prislapp på den typen av verksamhet. Det går inte alltid att sätta en prislapp på livskvalitet. Jag är övertygad om att resultatet av de besparingar som görs nu kommer att visa sig om några år. När de barn och ungdomar som passerar barnomsorgen, grundskolan och gymnasieskolan i dag kommer ut i arbetslivet och vuxenvärlden, kommer de kanske inte att ha den ryggsäck de skulle behöva, dvs. att de inte är så rustade som vi önskar eftersom vi har sparat på framtiden. Jag tror att det är fel att göra sådana besparingar.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1992/93:422 om ensamförälderstödet

Anf. 110 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om regeringen avser att komma med förslag som underlättar för de grupper som har missat informationen om ensamförälderstödet att på ett enklare sätt än att överklaga få sin kompensation.

För att kompensera ensamstående föräldrar med hemmavarande barn under 18 år för den slopade skattereduktionen infördes ett särskilt bidrag avseende 1991–1993.

Inför det första ansökningstillfället, som avsåg 1991 års bidrag, sändes informationsblad och ansökningsblanketter ut till 376 000 ogifta, frånskilda, änkor och änklingar samt gifta som inte var folkbokförda på samma adress och som hade ett barn under 18 år den 2 november 1991. Information gick vidare ut via Anslagstavlan i TV, annonser i kvällspressen och genom affischering i försäkringskassor och barnavårdscentraler. Särskild information riktades till invandrare och syn- och hörselskadade.

Inför det andra ansökningstillfället, som avsåg 1992 års bidrag, har alla

som sökt bidrag för år 1991 tillsänts ansökningsblanketter. Alla som beviljats bidragsförskott under första halvåret 1992 har också erhållit ansökningsblanketter. Information har vidare lämnats via Anslagstavlan, annonser och affischer.

Som jag nämnt var avsikten att bidraget skulle utgå för åren 1991–1993. Avsikten var från början att ett belopp som motsvarade kompensationen därefter skulle komma ensamföräldrarna till del genom det nya ensamförälderstöd som förbereddes i Socialdepartementet. Något förslag om ett sådant nytt ensamförälderstöd har dock inte lämnats till riksdagen. I stället har regeringen i propositionen (1992/93:174) om administrationen av bostadsbidragen till barnfamiljer m.m. föreslagit riksdagen att det särskilda bidraget avvecklas och att de medel som frigörs i stället används till förbättringar av bostadsbidragen. Rent tekniskt föreslås detta ske genom att bidragsförskott eller underhållsbidrag inte längre behöver räknas in i den bidragsgrundande inkomsten.

Anf. 111 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret.

Jag har fått erfara från de människor som har hört av sig till mig att det finns en del hakar när det gäller utbetalningen av ensamförälderstödet.

Det första problemet är att den som missat att söka bidraget första gången det var möjligt inte har fått någon ytterligare information. Det andra problemet är att föräldrar som har skilt sig sedan första ansökningstillfället inte heller har fått information. Det tredje problemet utgörs av ett föräldrapar som har delad vårdnad. Barnet bor halva tiden hos vardera föräldern, och barnet är naturligtvis folkbokfört hos den ena föräldern. Den ena föräldern är omgift. Då får ingen av föräldrarna någon information. Det fjärde problemet utgörs av om barnet stadigvarande har bytt hemvist sedan första ansökningstillfället.

Det är många som har hört av sig och undrat om det inte finns någon annan väg att gå än att överklaga till länsrätten. Nu har jag av tidsbrist inte hunnit ta reda på hur många överklaganden som har gått till länsrätterna och inte heller utfallet av deras bedömningar.

Det finns alltså två huvudproblem. Det ena är att man faktiskt inte har tillfälle att söka det bidrag man skulle vara berättigad till. Det andra problemet är delad vårdnad. Den ena föräldern kan få både bostadsbidrag och ensamförälderbidrag, trots att barnet bor halva tiden hos den andra föräldern.

Anf. 112 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är riktigt att den riktade informationen har gått till vissa grupper som var någorlunda lätta att indentifiera. Ett av skälen till det var att det var meningslöst att skicka ut informationen till alla familjer som har barn. Det var endast vissa grupper som var berörda. Det fanns också en medvetenhet om att det kunde finnas personer eller hushåll som inte nåddes av den direkta informationen. Därför har Riksförsäkringsverket också ägnat sig åt att ge ut allmän information, t.ex. via Anslagstavlan eller annonsering. Det är naturligtvis beklagligt om en del personer har missat denna information. Men jag har svårt att se att Riksförsäkringsverket hade kunnat göra så

mycket större informationsinsatser än de som har gjorts för att uppmärksamma människor om möjligheterna att få bidrag.

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Anf. 113 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! En möjlighet är ju faktiskt att gå in och titta på vilka som borde ha sökt bidraget men som inte har gjort det.

Jag ringde i dag och pratade med Försäkringskassan i Stockholm. Man ansåg där att i det exempel jag tog upp – dvs. att barnet bor halva tiden hos den ena föräldern som är omgift och halva tiden hos den andra föräldern – att den andra föräldern inte skulle få något bidrag. Den föräldern överklagade och fick sedan bidraget. Länsrätten gjorde alltså en annan bedömning.

Det står i informationen att "hemmavarande barn är ett barn som stadigvarande vistas hos dig. En omständighet som talar för detta är att barnet är folkbokfört hos dig." Det står alltså inte att barnet måste vara folkbokfört. Men här råder tydligen olika bedömningar på olika försäkringskassor.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1992/93:430 om förslag om vårdnadsbidrag

Anf. 114 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Eva Johansson har frågat mig om regeringen förbereder en proposition i vår om införande av vårdnadsbidrag.

Jag besvarade den 9 februari en likalydande fråga av Eva Johansson. Jag konstaterade därvid att regeringen i budgetpropositionen aviserade att ett förslag till vårdnadsbidrag kommer att läggas fram när de samhällsekonomiska förutsättningarna så medger, samt att det inte var möjligt att precisera tidpunkten för när ett sådant förslag kan läggas fram. Svaret är detsamma nu som då.

I ett interpellationssvar till Eva Zetterberg den 25 februari i år aviserade jag att regeringen senare i vår kommer att presentera ett förslag till en utvidgad lagreglering av kommunernas ansvar på barnomsorgsområdet. Jag räknar med att i det sammanhanget närmare kunna redovisa hur regeringen kommer att gå vidare med frågan om vårdnadsbidraget, bl.a. hur ett vårdnadsbidrag enligt regeringens uppfattning bör utformas.

Anf. 115 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret.

Jag förstår att Bengt Westerberg har det ganska svettigt just nu när det gäller att hålla reda på vad olika regeringskolleger vill att han skall göra på området.

Först var det Alf Svensson och Olof Johansson som krävde vårdnadsbidrag. Det föranledde min första fråga. Jag fick så småningom ett mycket bra och rakt svar för en månad sedan. Något sådant förslag förbereddes inte i Socialdepartementet, och det var jag glad över. Det skulle i så fall ha varit fråga om en total omläggning av familjepolitiken i Sverige.

Sedan dröjde det bara några dagar innan Carl Bildt, som ju ändå är rege-

ringschef, anslöt sig till dem som driver att en proposition om ett vårdnadsbidrag skall läggas fram redan nu. Ett vårdnadsbidrag bör införas den 1 januari 1994, sade han i Ekot en morgon, för att det skall vara klart till nästa val. Därför, sade han, bör förslag läggas fram allra senast i höst men helst nu i vår.

Detta får mig att fundera om man inom regeringen förhandlar om en barnomsorgslag mot ett vårdnadsbidrag. Hur ser man i så fall på finansieringsmöjligheterna? Båda dessa saker kostar ju pengar oberoende av vad som en del av regeringskollegerna nu försöker göra gällande. Det finns i varje fall en närstående finansminister som brukar säga att sådana pengar inte finns.

I svaret säger Bengt Westerberg att han i vår skall redovisa bl.a. hur ett vårdnadsbidrag enligt regeringens uppfattning bör utformas. Betyder detta, Bengt Westerberg, att det enbart kommer att ske en sådan redovisning, eller kommer det också ett förslag i vår om att införa vårdnadsbidrag?

Anf. 116 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag kan i dag inte säga exakt vad som kommer att stå i propositionen. Vi har inte kommit så långt i arbetet.

Låt mig erinra om den debatt Eva Johansson och jag hade här i kammaren för några veckor sedan. Eva Johansson viftade då med en tidningsartikel och påstod att Alf Svensson skulle ha funnit att det i regeringen inte fanns något motstånd mot att skära ned bidragen till kommunerna eller urholka föräldraförsäkringen för att på det sättet betala ett vårdnadsbidrag. Det visade sig vid närmare kontroll, som vi gjorde tillsammans, att några sådana påståenden inte fanns i den artikeln.

Det kan säkert finnas olika bedömningar i regeringen likaväl som utanför regeringen om när det samhällsekonomiska utrymmet för ett vårdnadsbidrag finns. Vi får se vad våra diskussioner på den punkten leder fram till. För min personliga del tror jag att vi med det stora budgetunderskott som vi nu har blir tvingade att vänta ett tag med att genomföra denna i och för sig mycket angelägna reform.

Anf. 117 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill be socialministern om samma sak som jag bad om sist: Berätta detta för regeringskollegerna, och tala också om det för regeringschefen. Det kan inte vara alldeles utan betydelse att landets statsminister ger sig ut och säger att en proposition bör läggas fram i vår och att reformen bör vara färdig att träda i kraft den 1 januari 1994. Det borde i varje fall inte råda några som helst tvivel om att det var detta som sades.

Det finns heller inga tvivel om att det i de finansieringsdiskussioner som Alf Svensson förde var just föräldraförsäkringen och stödet till barnomsorgen – även om det nu inte utformas som ett direkt stöd till barnomsorgen – som förespeglade honom som finansieringskälla för ett vårdnadsbidrag. Är det inte fallet, skulle jag vilja se den finansieringskälla som socialministern kan förmå finansministern att plocka fram.

Jag vill upprepa min fråga. Innebär svaren ett förtäckt hot om att det kommer ett förslag om vårdnadsbidrag i vår?

Anf. 118 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Svaren är inga förtäckta hot. Jag tycker precis som mina kolleger i regeringen, både Carl Bildt och Alf Svensson, att det är angeläget att vi får ett vårdnadsbidrag. Hela regeringen har kollektivt sagt att det skall genomföras när de samhällsekonomiska förutsättningarna finns. När regeringen finner att de förutsättningarna finns kommer vi att presentera ett förslag. Jag kan i dag inte säga när den tidpunkten har infunnit sig.

Det är litet magstarkt när Eva Johansson säger sig veta vad som förespeglar Alf Svensson när det gäller finansieringen. Det är viktigare att i så fall lyssna till vad han säger. Här citerade Eva Johansson fel från den dagstidningsartikel som förekom i vår tidigare diskussion.

Av de senaste dagarnas rapportering har framgått att Alf Svensson och kds möjligen hoppas att ett vårdnadsbidrag inte skall kosta någonting alls. Det tror jag möjligen är en allför optimistisk uppfattning. Det är detta som man sett som "finansieringen", och inte några nedskärningar i föräldraförsäkringen eller i bidragen till kommunerna.

Anf. 119 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag hade hoppats på att också Bengt Westerberg skulle se det hot mot jämställdheten som ett vårdnadsbidrag i denna tappning innebär.

En utökad föräldraförsäkring, som ger möjligheter för alla föräldrar att få ökad tid med sina barn, skulle jag hälsa med stor tillfredsställelse när de samhällsekonomiska möjligheterna till detta infinner sig. Men ett vårdnadsbidrag på kanske ett par tusen kronor i månaden, som nu diskuteras i debatten, går inte att leva på.

Införs detta bidrag betyder det ingenting annat än att man flyttar över resurser från andra familjepolitiska insatser till ett vårdnadsbidrag som ingen kan leva på. I värsta fall betyder det att kvinnorna, de som har de lägsta lönerna, skall bära bördan av vårdnadsbidraget. Det är kvinnorna som skall avstå från sin rätt till arbete. Jag hade hoppats att jämställdhetsministern skulle vara litet mer intresserad av denna fråga, som stod i en tidning: Vad sägs i jämställdhetsfrågorna den 9 mars?

Anf. 120 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag är mycket intresserad av det, speciellt som det är den 9 mars i dag. Mitt besked är, att det vårdnadsbidrag som vi har diskuterat i regeringen inte är något hot mot jämställdheten. Ett vårdnadsbidrag på den nivå som vi har talat om – ungefär 20 000 kr per år för barn mellan ett och tre års ålder, dvs. under två årskullar – är inte något hot mot jämställdheten. Däremot kan det vara ett välkommet ekonomiskt bidrag till de familjer som av andra skäl tycker att en av föräldrarna, oftast mamman, skall vara hemma. Men något hot mot jämställdheten kan jag inte se i detta förslag.

Vi får återkomma till sakfrågan så småningom. I dag handlar det enbart om huruvida det skall komma ett förslag i vår. Där har jag gett Eva Johansson de besked som finns att ge.

Anf. 121 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag kan då bara konstatera att det besked som jag fick senast, att något förberedelsearbete i Socialdepartementet om ett införande

av ett vårdnadsbidrag inte förkommer, inte gäller längre. Nu har tydligen Socialdepartementet efter de senaste veckornas turbulens i denna fråga sett sig nödsakat att börja arbeta med detta. Jag tycker att det är ett bakslag för jämställdheten. Det är ett bakslag för alla de människor som har trott att vi skulle utforma en familjepolitik i detta land som gör att det också för kvinnorna går att förena föräldraskap med rätten till arbete.

Detta var en av de punkter som oroade väldigt många kvinnor nu i helgen i samband med alla de aktiviteter som försiggick i anledning av den internationella kvinnodagen. Jag tycker att landets jämställdhetsminister har anledning att lyssna mycket noga till den kvinnoopinionen.

Anf. 122 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag lyssnar oavbrutet till den opinionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1992/93:438 om en barnomsorgslag

Anf. 123 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Dan Ericsson i Kolmården har frågat mig om jag har några beräkningar att presentera när det gäller kostnader för en barnomsorgslag och om jag har idéer om hur den skall finansieras.

Dan Ericsson konstaterar i sin fråga att kanske 50 000 barn lär stå i kö till kommunal barnomsorg. Min bedömning är att det är en klar överskattning. Våra beräkningar ger vid handen att efterfrågan på platser sannolikt understiger 10 000 och att den i rådande konjunkturläge snarast är ännu lägre.

Jag vill erinra om att riksdagen redan 1985 beslutade att målet var full behovstäckning. I regeringens budgetproposition redovisades att frågan om en utvidgad lagreglering av kommunernas ansvar på barnomsorgsområdet är under beredning. Detta sker med beaktande av de samhällsekonomiska effekterna. Regeringen kommer senare i vår att presentera ett förslag till en sådan lagreglering. Då kommer kostnads- och finansieringsfrågorna att behandlas.

Anf. 124 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Med anknytning till den förra debatten tycker jag att det är positivt att ett vårdlöneförslag nu uppenbarligen är på gång. Den frågan har också beröringspunkter till min fråga om socialministerns funderingar om en barnomsorgslag.

Så sent som i november förra året uppgav Kommunförbundet att en lagreglering skulle innebära ett finansieringsbehov motsvarande över 50 000 platser, vilket innebär över 4 miljarder kronor. Detta bekräftar SCB:s stora barnomsorgsundersökning för år 1992. Hur kan då socialministern i dag, några månader senare, tala om 10 000 platser och påstå att det i rådande konjunkturläge snarast är ett lägre antal? Vad menar ministern? Är det fråga om en konjunkturanpassad barnomsorg?

Jag anser det förvånande att socialministern räknar med en hög arbetslös-

het för en långsiktig minskning av behovet av barnomsorg. Det är ju många kvinnor bland de arbetslösa, och det skulle avlasta den kommunala barnomsorgen. Jag vill i detta sammanhang understryka att föräldrarna skall ha valfrihet.

Det är nu hög tid att ekonomiska förutsättningar ges för att föräldrar skall kunna välja barnomsorgsform för sina barn.

Det kan gälla egen omsorg i hemmet, dagis, familjedaghem eller vad man tror är det bästa för barnet.

Eftersom socialministern för drygt en vecka sedan just här i kammaren efterlyste kds synpunkter på dagis, vill jag säga att det väsentliga måste vara att vi har en bra kvalitet på den barnomsorg som erbjuds. Detta verkar jag för i kommunpolitiken och i den kommunal där jag har det politiska ansvaret. Jag hoppas att det inte är tankar om försämrad kvalitet i barnomsorgen som ligger bakom uppgiften om ett behov på 10 000 platser.

I sitt svar har socialministern egentligen inte svarat på mina frågor. Därför vill jag slutligen ställa en fråga. När det gäller en reform, t.ex. vårdlön eller vårdnadsbidrag, där det finns olika uppfattningar om kostnaden har socialministern fram till alldeles nyss sagt nej. Men när det sedan gäller frågan om en barnomsorgslag kan ministern uppenbarligen utlova en sådan utan att, vad jag har sett, bemöda sig om att göra ekonomiska beräkningar eller undersöka vilka konsekvenser i övrigt en sådan lag kan få. Varför frångår Bengt Westerberg principen att verkligen ha fakta på bordet innan han går ut med sådana förslag?

Anf. 125 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! När det gäller detta med att gå ut med förslag utan att ha några principer eller fakta på bordet, är det fler som syndar på nåden, om nu detta skulle vara en synd.

Något vårdlöneförslag är över huvud taget inte aktuellt. Det kommer vi inte ens att resonera om i den aktuella propositionen. Det är ett kds-förslag som regeringen inte på något sätt står bakom.

När det gäller frågan om hur stor efterfrågan på barnomsorg är, har det tillkommit 27 000 platser under 1992. Det har naturligtvis påverkat situationen. Våra beräkningar bygger på den senaste barnomsorgsundersökningen som presenterades förra våren. Med utgångspunkt i den och med kunskaper om hur mycket som har tillkommit under året som gick, menar vi att i en normal konjunktursituation skulle vi ha behov av ytterligare upp till 10 000 platser. Nu under lågkonjunkturen är behovet mindre. Men det är alldeles riktigt att när tiderna blir bättre kommer efterfrågan att öka. Då behöver vi dessa dagisplatser.

Jag håller inte med Dan Ericsson om att föräldrar inte har valfrihet. Det är klart att föräldrar har valfrihet i dag. Vem som helst kan välja att stanna hemma, men naturligtvis innebär det vissa ekonomiska uppoffringar. Tanken med ett vårdnadsbidrag är att de ekonomiska uppoffringarna skall bli något mindre. Det kan vi uppnå med ett vårdnadsbidrag, inte några andra avgörande mål.

När det gäller detta med kostnader för barnomsorgen, tillhör de kommuner som har en sämre utbyggd barnomsorg nästan alltid vinnarna med den

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Svar på frågor

reform i skatteutjämningsystemet som vi har genomfört. Det beror på att tidigare gav vi direkta bidrag till ett antal kommuner för barnomsorg. De kommuner som hade en väl utbyggd barnomsorg har i dag förlorat en del. De som hade en dåligt utbyggd barnomsorg har tjänat på den här omfördelningen. Man kan säga att de redan på förhand fått kompensation för det krav på utbyggnad som kommer att ställas på dessa kommuner med den nya lagen.

Anf. 126 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Bengt Westerberg säger att det inte handlar om ett vårdlöneförslag. Det är egentligen en semantisk fråga om vi kallar det vårdlön eller vårdnadsbidrag. Frågan är vad det egentligen innebär. Det handlar ju om ett bidrag som skall gå ut till alla småbarnsföräldrar. Därmed skall de få större möjligheter att själva välja barnomsorgsform.

Bengt Westerberg säger att det inte finns några arbetsmarknadsskäl eller konjunkturskäl. Om inte jag minns fel sade Bengt Westerberg tidigare i debatten här i riksdagen att just arbetslösas och föräldraledigas barn som behöver barnomsorg skall inkluderas i barnomsorgslagen. Det strider litet mot den uppgift som lämnades nu.

Jag har ytterligare en fråga som handlar om valfrihet och full behovstäckning. De som verkligen vill vårda barn hemma har inte den valfriheten i dag, trots att undersökning efter undersökning visar att de skall få detta. Varför inte börja i rätt ände då och inte börja med denna barnomsorgslag? Varför inte skapa förutsättningar för småbarnsföräldrar att göra detta val? Det handlar ändå om ett vårdnadsbidrag.

Anf. 127 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag tycker faktiskt att det är litet märkligt att använda begreppet lön när vi talar om ett bidrag i storleksordningen 2 000–2 500 kronor i månaden. De kvinnor som har lön bör ha mera betalt än så. Det är min grundläggande utgångspunkt. Däremot kan det vara mycket rimligt med ett bidrag för att hjälpa upp ekonomin för dessa familjer, liksom vi i dag redan har ett bostadsbidrag som till mycket stor del går just till dessa familjer som ett slags vårdnadsbidrag.

Dan Ericsson säger, vilket är alldeles riktigt, att jag tycker att barn till arbetslösa föräldrar skall få fortsätta att gå på dagis åtminstone någon del av dagen. Det hindrar inte att det är många arbetslösa föräldrar som gärna behåller sina barn hemma. Det finns också föräldrar som inte kommer ut i arbete på grund av arbetslösheten. Därför leder arbetslösheten till en något mindre efterfrågan.

Men vi är helt överens om att vi skall planera barnomsorgen för bättre ekonomiska tider och inte för den situation som vi har nu. Det kommer att krävas en viss utbyggnad framöver, men den är inte så stor som Dan Ericsson tror.

Jag tycker att föräldrar har valfrihet. Man kan inte säga att den som väljer att stanna hemma och se efter sitt eget barn...

Anf. 128 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Socialministern får gärna fullfölja vad han tänkte säga om valfriheten i sitt nästa inlägg. Jag tycker det är väsentligt att få veta inställningen där. Skall vi i första hand arbeta för en ökad valfrihet eller är det någon form av tvingande barnomsorgslag som skall cementera det system som finns i dag?

Låt mig sedan återvända till min fråga om kostnaden och finansieringen för barnomsorgslagen. Vi har olika uppfattningar om hur många som kan finnas i den s.k. kön. SCB har en uppfattning om 50 000 barn, Kommunförbundet hade i november en uppfattning om 50 000 och Bengt Westerberg säger 10 000 och att det kanske kan vara lägre. Här skiljer det sig. Men dessa 10 000 platser måste också kosta pengar. Hur har socialministern tänkt sig att finansiera detta?

Anf. 129 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig ta den sista frågan först. De kommuner som har haft ett litet barnomsorgsbidrag tidigare, vilket ofta beror på att de har en dålig behovstäckning, har fått mer pengar redan i skatteutjämningsreformen. De har alltså fått kompensation från statsmakterna för att bättre kunna uppfylla målet om full behovstäckning i barnomsorgen. Jag menar att det inte behövs några ytterligare tillskott till den gruppen.

Det är inte rimligt att säga att valfrihet skall innebära att oavsett vilket alternativ man väljer skall det bli samma ekonomiska utfall. Det är rimligt att det lönar sig att arbeta också för småbarnsföräldrar. Vi är möjligen överens om att det är rimligt att ge ett ytterligare tillskott, utöver det bostadsbidrag som vi redan har och som är en form av vårdnadsbidrag, till de familjer som föredrar att den ena föräldern, vanligen mamman, är hemma. Det målet skall vi arbeta mot. Så fort de samhällsekonomiska förutsättningarna finns skall vi genomföra ett sådant förslag. Men det är någonting annat än det vårdlöneförslag som kds har talat om.

Anf. 130 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Socialministern talar här om en omfördelning mellan kommunerna. Socialministern kan väl ändå inte mena allvar? Skall de kommuner som lagt upp sin kommunalpolitik utifrån att skapa olika alternativa lösningar för barnomsorgen och kanske undanröjt kön, men som för den skull inte har institutioner, bestraffas för att de klarar det på ett bra sätt? Jag hoppas att jag uppfattade ministern fel på den punkten.

Som jag sade inledningsvis är jag kommunalt engagerad och sitter mitt uppe i detta. Jag beställer barnomsorg efter det behov som finns. I den debatt som nu förs använder man detta emot mig. Varje barnstuga skall i stort sett finnas kvar oavsett behov och annat för nu kommer det en barnomsorgslag som skall tvinga politikerna att verkligen bevara just dessa ställen. Det är den osäkerheten som börjar sprida sig, inte minst hos kommunpolitiker. Innebär detta att vi skall få en lagstiftning som tvingar oss att cementera den barnomsorg som en gång har byggts upp?

Anf. 131 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag tror att en del av missförstånden i den här debatten beror på de illvilliga tolkningar som ibland förekommer. Det har naturligtvis aldrig varit aktuellt att vi skulle stifta en lag som innebär att kommunerna skulle vara nödgade att behålla varje barnstuga oavsett behovet. Har Dan Ericsson en enda sekund levt i den föreställningen hade det varit mycket lätt ta reda på fakta genom att telefonera till mig eller fråga någon av kollegerna i regeringen. Det är självfallet inte syftet.

Sedan undrar Dan Ericsson om vi skall cementera en situation som gäller. Jag vet inte vad Dan Ericsson menar med att cementera situationen, men vi skall se till att vi har en barnomsorg av hög kvalitet och att det finns barnomsorg för de föräldrar som vill ha det i Sverige. Det är vår ambition. Vi tror att det krävs ett lagstöd för att vi skall kunna säkerställa att det finns barnomsorg för alla som efterfrågar detta. Det är därför regeringen kommer att lägga fram detta förslag om några månader.

Anf. 132 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag medger ytterligare ett inlägg från vardera sidan.

Anf. 133 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Bengt Westerberg säger att det är illvilliga rykten. Det är möjligt. Jag bara refererade den debatt som finns ute i verkligheten och som jag har att hantera som ansvarig kommunalpolitiker när jag skall försöka skapa en bra barnomsorg, och inte minst se till att vi har en bra kvalitet på de institutioner vi har. Då måste vi ha en bra personaltäthet.

Det är just osäkerheten kring det här förslaget som sprider sig. Vi har ännu inte sett några som helst ekonomiska beräkningar eller någon konsekvensanalys över vad detta verkligen innebär. Det hade varit bra om vi hade kunnat få något besked på den punkten. Men det får vi uppenbarligen inte här i dag.

För att sedan kommentera det sista om att cementera nuvarande situation, är det ju detta man gör om man inte skapar valfrihet genom en vårdlön eller ett vårdnadsbidrag, som regeringen planerar att lägga fram.

Får vi inte den valmöjligheten, då har vi bara den kommunala barnomsorgen i nuvarande form. Det är därför det är så angeläget att få fram det här vårdnadsbidraget.

Anf. 134 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det sker nu väldigt mycket inom barnomsorgen. Det är inte sant att vi, som Dan Ericsson säger, "bara" har den kommunala barnomsorgen. Tvärtom har vi under fjolåret sett en tillväxt av enskilda alternativ i en omfattning som aldrig tidigare. En mycket stor andel av de tillkommande 27 000 platserna finns just inom enskilda alternativ. Det växer alltså fram en mångfald på detta område, något jag ser mycket positivt på.

Ett annat syfte med den lag vi nu planerar är just att säkerställa att kommunerna inte drar in bidrag till enskilda alternativ utan att vi faktiskt kan få

en mångfald och därmed ökad valfrihet för föräldrarna. Så småningom skall vi också se till att det blir ett vårdnadsbidrag.

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

20 § Svar på fråga 1992/93:439 om rätten till socialbidrag

Anf. 135 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Robert Jousma har frågat mig vad jag tänker göra åt att man enligt socialtjänstlagen har rätt att söka socialbidrag i en kommun utan att man är svensk medborgare, bosatt eller mantalsskriven i kommunen i fråga.

Kommunen har enligt 3 § socialtjänstlagen det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. En biståndsprovning enligt 6 § omfattar alltid ett ställningstagande till frågan om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Frågan gäller i vad mån den biståndssökande själv, annan person eller någon annan huvudman kan tillgodose behovet.

Kommittén (S1991:07) om översyn av socialtjänstlagen har fått i uppdrag att överväga möjligheterna att bättre precisera socialtjänstlagens regler om rätten till bistånd. Kommittén kommer inom kort med ett delbetänkande, som bl.a. behandlar vistelsebegreppet och kommunens yttersta ansvar. Betänkandet kommer att remissbehandlas på vanligt sätt. Frågeställarens önskemål om initiativ är således redan tillgodosett.

Anf. 136 ROBERT JOUSMA (nyd):

Herr talman! Statsrådet Westerberg! Att jag har ställt den här frågan beror närmast på en artikel i Svenska Dagbladet den 26 februari. Där skriver man om en finsk kvinna, som helt plötsligt dök upp i Tyresö kommun utanför Stockholm. Hon hade tydligen också sju barn med sig.

Kvinnan har naturligtvis, som alla andra nordiska medborgare, rätt att flytta fritt mellan länderna. Men samtidigt har vi i det här landet någonting som heter utlänningslagen. Svenska myndigheter kan naturligtvis inte förhindra människor att söka bidrag, men däremot kan polisen enligt utlänningslagen avvisa dem som inte verkar ha tillräckligt med pengar när de anländer till Sverige. Då frågar jag mig: Måste polisen avvisa dessa människor vid färjeläget eller på flygplatsen? Kan man inte genom kommunens försorg ordna med avvisning när de här människorna dyker upp? I det här fallet uppger kvinnan själv att hon flyttat till Sverige för att vi har bättre bidrag här.

Jag själv är en livlig förespråkare för nordiskt samarbete, i försvarssammanhang, näringspolitiskt och i olika andra sammanhang, men jag tycker inte att Sverige som det ser ut i dag på något ensidigt sätt har råd att importera socialfall med eller mot myndigheternas bättre vetande. Vad säger statsrådet om den problematiken?

Anf. 137 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Bakgrunden till den här situationen är det avtal som finns mellan de nordiska länderna sedan 1954 och som innebär att människor kan

röra sig fritt över gränserna. Vi har också särskilda avtal på det sociala området, som garanterar att man får samma rättigheter som medborgarna i det land man flyttar till ifall man kommer från ett annat nordiskt land.

Det jag tycker man kan reagera emot är om det skulle visa sig att den kommun kvinnan kommer ifrån hade rekommenderat henne att flytta till Sverige. I så fall handlar det om en aktiv export av sociala problem till ett nordiskt grannland, och det skulle inte vara acceptabelt. Nu har vi inga indikationer på att det är så.

Att medborgare från t.ex. Finland kommer till Sverige och delvis blir mottagare av sociala insatser här är inget nytt problem. Det här är inte första gången det inträffar. Vi har t.ex. många s.k. fyllegubbar, personer med alkoholproblem, som varje år tar båten över och vistas här under sommaren och dyker upp på de olika härbärgena i Sverige. Problemet är alltså väl känt, och vi diskuterar fortlöpande i olika samarbetsorgan mellan Sverige och Finland hur vi skall möta de här sociala problemen. Dit hör naturligtvis också det sociala problem som den här kvinnan och hennes familj kan anses utgöra.

Anf. 138 ROBERT JOUSMA (nyd):

Herr talman! I sådana fall finns det alltså inga belägg för sådana påståenden som på senare tid ofta har dykt upp i diskussioner kring dessa frågor, nämligen att de här människorna exporteras till Sverige med hjälp av finska myndigheter?

Jag kan inte på något vis vidimera sanningshalten i tidningsartikeln, men jag utgår från att Svenska Dagbladet har undersökt saken rätt ordentligt. Enligt tidningen har den här kvinnan t.o.m. fått flyttbidrag, trots att hennes sociala situation var väl känd hos myndigheterna i Finland. Hon har tydligen flyttat runt mellan fem-sex-sju kommuner. Man skulle därför nästan kunna tro att det här var en medveten gärning, som de finska myndigheterna genomförde för att bli av med ett problem.

Anf. 139 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Om det är på det sättet – jag har inga belägg för det, utan jag säger det bara som ett hypotetiskt antagande – då finns det naturligtvis anledning för oss att ta upp saken med de finska myndigheterna. Jag tror också att de finska myndigheterna själva är ganska angelägna om att försöka ta reda på de närmare omständigheterna i detta fall. För den goda grannsamjans skull är det klart att vi inte önskar den här typen av komplikationer, som ofta skapar bristande förståelse för det nordiska samarbetet hos en bred allmänhet. Men vi har alltså inga belägg för att det är så att kvinnan blivit rekommenderad att flytta hit.

Däremot är det säkert korrekt att kvinnan har sagt att hon vill flytta till Sverige och att hon har fått hjälp med kostnaderna i samband med flytten, men det är ju många många personer som har flyttat mellan våra länder och som har fått den typen av stöd från myndigheterna, i Finland och ibland kanske också i Sverige.

Anf. 140 ROBERT JOUSMA (nyd):

Prot. 1992/93:71

9 mars 1993

Herr talman! Jag tycker att det är intressant att statsrådet säger att det förs diskussioner mellan svenska och finska myndigheter. Det finns ett regeringsråd på Social- och hälsovårdsministeriet i Helsingfors som säger att hon i princip anser att det är fel att betala dem som vill flytta utomlands. Det är förmodligen kritik mot den egna socialförvaltningen, eller vad de kallar den där borta. Hon säger däremot att det kan vara rätt i vissa särskilda fall, men hon preciserar inte vad hon menar med det. Samtidigt säger hon att varje kommun i Finland själv har rätt att bestämma sina regler för utbetalning av socialbidrag, och hon hävdar att det kommunala självstyret gör att Social- och hälsovårdsministeriet naturligtvis har svårt att gå in och säga vad som är rätt och vad som är fel.

Svar på frågor

Det kan ju inte vara något direkt schvung i de förhandlingar som det svenska socialdepartementet för med det finska, när finnarna själva medger att de på grund av sin lagstiftning inte bemästrar det här problemet.

Anf. 141 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det förs naturligtvis inga förhandlingar i detta enskilda fall, lika litet som vi har förhandlat om andra enskilda fall. Däremot har vi fortlöppande kontakter med finnarna för att diskutera gemensamma problem, som finns bl.a. på det sociala området. De kontakterna kommer att fortsätta. Det är möjligt att det här fallet, även när man undersöker det närmare, reser vissa principiella frågor som det finns anledning att diskutera i de samarbetskontakter som förekommer med Finland, men detta kan jag inte redovisa här i kammaren nu. Jag har inte tillräcklig information för att kunna dra några sådana bestämda slutsatser.

Anf. 142 ROBERT JOUSMA (nyd):

Herr talman! Jag får väl nöja mig med det svaret. Jag märker ju att varken statsrådet eller jag kommer längre i den här diskussionen, och kvällen börjar lida mot sitt slut.

Jag skulle ändå gärna vilja att statsrådet undersöker den här frågan väldigt noga. Jag har 20–25 års erfarenhet från näringslivet, den privata sektorn, från både industri och byggnation. Jag tycker precis som statsrådet att finska fyllegubbar och finska socialfall är klart överrepresenterade i Sverige i förhållande till mängden finländare som bor här. Någonstans är det alltså något som är snett. Det kan helt enkelt vara att vi har för generösa regler för utbetalning av socialbidrag till sådana människor.

Anf. 143 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig bara konstatera att det inte finns något som tyder på att generösare socialbidrag i ett land skulle leda till stora flyttningsströmmar. Vi känner till det här problemet, men problemet är av mycket ringa omfattning. Man kan inte börja ifrågasätta hela det avtal som finns inom Norden om den fria arbetsmarknaden och att människor kan röra sig fritt i Norden på grundval av en tidningsartikel och ett fall. Jag tycker därför inte att man kan dra några särskilt långtgående slutsatser av detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1992/93:395 om antalet ledamöter i landstingsfullmäktige

Anf. 144 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Carl Fredrik Graf har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att öka den kommunala självbestämmanderätten när det gäller möjligheten att besluta om antalet ledamöter i en kommuns högsta beslutande organ.

Jag vill först erinra om att frågan har prövats i olika sammanhang. Riksdagen har ansett att det från demokratisk synpunkt är särskilt viktigt att de beslutande församlingarna i kommunerna har en bred medborgerlig förankring. Riksdagen höll fast vid denna ståndpunkt även när den nya kommunallagen antogs i juni 1991. I det sammanhanget pekade konstitutionsutskottet på att det i propositionen erinras om att en fast minimigräns för antalet ledamöter i fullmäktige skulle kunna fungera som en spärr mot småpartier.

Förra året tillkallades Lokaldemokratikommittén. I kommitténs uppdrag ingår bl.a. att studera förändringar i antalet förtroendevalda i de kommunala organen och fullmäktiges roll i den lokala demokratin.

Enligt vad jag har erfarit kommer kommittén att ta upp frågan om antalet förtroendevalda i fullmäktige mot bakgrund av de förändringsönskemål som har förts fram.

Mitt svar är därför att jag inte är beredd att nu vidta några åtgärder av det slag som Carl Fredrik Graf efterlyser. I stället bör resultatet av Lokaldemokratikommitténs arbete avvaktas.

Anf. 145 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Eftersom statsrådet begett sig till riksdagen denna sena kväll blott för denna fråga kan vi diskutera frågan litet grand. Svaret var kanske förutsägbart. Åtgärder är statsrådet inte beredd att vidta, men åsikter har hon säkert i den här frågan.

Några följdfrågor: När skall kommittén vara klar med sitt arbete? Ett svar på den frågan har betydelse, för om man vill ändra på antalet ledamöter i fullmäktige skall det vara gjort senast i oktober. Bakgrunden till den fråga som jag framställt är just att antalet röstberättigade invånare i Hallands län ökat med 10 000. Därmed kommer antalet mandat när det gäller landstinget att öka med 14. Den proportionen kan tyckas litet märklig.

Vad tycker statsrådet? Skall det vara ett tvång i kommunallagen på den här punkten, eller skall man liksom i många andra sammanhang låta kommunerna själva få bestämma i de här frågorna?

Anf. 146 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Kommittén skall lägga fram sina förslag senast den 1 oktober.

Jag vill naturligtvis inte föregripa vad kommittén kommer fram till. Men jag kan säga att jag kan förstå att de fasta tal som nu gäller enligt kommunallagen kan ställa till vissa bekymmer. Ibland måste ju antalet ledamöter öka med t.ex. 40 %, därför att befolkningen ökar ganska minimalt när gränsen

passeras. Det är just sådant som Lokaldemokratikommittén kommer att se över i syfte att undersöka om justeringar o.d. kan göras.

Samtidigt vill jag betona att det är viktigt att det inte bakvägen införs en småpartispärr. I praktiken kan det bli så, om bara en minimigräns fastställs. Det tror jag skulle vara mycket olyckligt från demokratisk synpunkt.

Prot. 1992/93:71

9 mars 1993

Svar på frågor

Anf. 147 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa ytterligare en följdfråga, även om det jag undrar över måhända ligger litet utanför här: Finns det någon relation mellan antalet väljare och antalet ledamöter i de beslutande församlingarna? Och varför är i så fall antalet mandat i riksdagen konstant, trots att folkmängden i Sverige ökar ganska ordentligt?

Anf. 148 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Om man fastlägger en minimigräns skall ett antal partier dela på det fastställda antalet mandat. Man kan kanske utgå från att många håller sig till minimigränsen. Det har visat sig att man gärna gör det inom de intervall som finns i dag.

På det lokala planet växer det ju ofta upp partier som har ganska många företrädare bakom sig men som skulle ha väldigt svårt att föra fram sina åsikter i kommunalpolitiken om den här indirekta spärren infördes. Det är jag alltså tveksam till, men kommittén skall titta vidare på detta.

Anf. 149 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Bara en sista reflexion. För Hallands del innebär detta i varje fall i och med nästa val att antalet mandat i landstinget kommer att öka med 14. Det är en slutsats som kan dras, eftersom inga åtgärder skall vidtas innan Lokaldemokratikommitténs betänkande lagts fram.

En annan slutsats som kan dras är enligt min tolkning av statsrådets svar att det finns en öppenhet när det gäller att se över dessa frågor och att kommuner och landstingskommuner i framtiden får möjlighet att själva i större utsträckning än som nu är fallet bestämma i de här frågorna – om än med beaktande av de minsta partiernas förutsättningar.

Anf. 150 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Ja, jag tror att det är viktigt att den här diskussionen förs. Vi har ju också den motsatta diskussionen, där man är bekymrad över att antalet förtroendevalda hela tiden minskar ute i kommunerna. Jag tycker att det är bra att allt det här tas upp i ett sammanhang och att det diskuteras i den parlamentariska kommittén. Sedan får vi återkomma till frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1992/93:160 till socialutskottet
1992/93:164 till utrikesutskottet
1992/93:167 och 174 till bostadsutskottet
1992/93:176 till trafikutskottet
1992/93:194 till utbildningsutskottet
1992/93:211 till lagutskottet

Skrivelse
1992/93:204 till utrikesutskottet

Redogörelserna
1992/93:RR5 till finansutskottet
1992/93:RR6 till utbildningsutskottet

23 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1992/93:KU20
Finansutskottets betänkande 1992/93:FiU10
Utrikesutskottets betänkande 1992/93:UU3
Försvarsutskottets betänkanden 1992/93:FöU6–FöU8
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1992/93:SfU12
Trafikutskottets betänkanden 1992/93:TU14–TU17
Jordbruksutskottets betänkande 1992/93:JoU7
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1992/93:AU7, AU9 och AU15

24 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
1992/93:226 En ny skogspolitik

Motion
med anledning av redog. 1992/93:RB1 Fullmäktiges i Riksbanken förvaltningsberättelse för år 1992
1992/93:Fi91 av Ian Wachtmeister och Bo G Jenevall (nyd)

Anmälades att följande frågor framställets

den 8 mars

1992/93:447 av *Lars Moquist* (nyd) till socialministern om socialbidrag till nordiska medborgare:

En finsk kvinna och hennes sju barn har flyttat till Sverige på bekostnad av socialkontoret i Järvenpää utanför Helsingfors. Det finska socialkontoret har betalat drygt 25 000 kr för att kvinnan och hennes barn skulle flytta till Sverige. Det här är export av ett socialt problem anser socialdistriktet i Tyresö där kvinnan nu söker socialbidrag.

Kvinnan lär inte ha någon anknytning till Sverige. Hon lär ha motiverat sitt beslut att flytta till Sverige med att vi har bättre bidrag här.

Sverige skall självklart leva upp till de överenskommelser som finns om nordiska medborgares möjligheter att fritt bosätta sig i de nordiska länderna men ärendet med den finska sjubarnsmamman, som saknar möjlighet till egen försörjning i Sverige, visar på ett problem som kommunerna kan få svårt att hantera. Den finska kommunen har i princip försökt att köpa sig fri från ett ekonomiskt och socialt problem.

Avser socialministern att vidtaga några åtgärder med anledning av det inträffade och i så fall vilka åtgärder?

1992/93:448 av *Kent Olsson* (m) till kommunikationsministern om lotsstationen i Marstrand:

En utredning inom Sjöfartsverket föreslår en indragning av lotsutkiken i Marstrand. Varje år sker mer än 5 000 fartygsrörelser förbi lotsstationen i Marstrand. En indragning av denna skulle innebära en sämre säkerhet till sjöss och kan få stora miljökonsekvenser. Även försvaret bör ha intresse av att lotsstationen är bemannad.

Vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd att vidta för att bibehålla den bemanning i lotsväsendet som även är av betydelse för försvaret och sjösäkerheten?

1992/93:449 av *Åke Carnerö* (kds) till statsrådet Reidunn Laurén om bolagsrevision:

Enligt uppgift från Patent- och registreringsverket har mer än 50 av landets auktoriserade revisorer uppdrag i över 300 aktiebolag. Några revisorer har t.o.m. mellan 500 och 600 uppdrag.

Vi kan glädja oss åt den enorma kapacitet som revisorerna tycks besitta men även oroa oss över att kanske inte alla företag granskas tillräckligt noggrant. Bokföringslagens efterlevnad är nödvändig för en hälsosam ekonomi.

Jag vill med bakgrund av ovanstående fråga justititeministern:

Avser ministern att vidta några åtgärder med anledning av de framkomna uppgifterna?

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

26 § Kammaren åtskildes kl. 19.07.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.21 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1992/93:71
9 mars 1993

Tisdagen den 9 mars

1 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet	1
2 § Svar på frågorna 1992/93:426, 428, 444 och 445 om Öresundsbron Statsminister Carl Bildt (m) Annika Åhnberg (-) Per Stenmarck (m) Jan Jennehag (v) Bengt Hurtig (v)	1
3 § Svar på fråga 1992/93:402 om miljöprovningen av Öresundsbron Miljöminister Olof Johansson (c) Olle Schmidt (fp)	10
4 § Svar på fråga 1992/93:443 om finansieringen av en Öresundsbro Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Rolf L Nilson (v)	13
5 § Svar på fråga 1992/93:416 om Interrailkortet	16
Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Ulrica Messing (s)	
6 § Svar på fråga 1992/93:442 om förslaget till ny hyreslag och avgifter för kabel-TV	18
Statsrådet Reidunn Laurén (-) Eva Zetterberg (v)	
7 § Svar på frågorna 1992/93:436 och 441 om användningen av återbe- talda lokaliseringsstöd	20
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Kurt Ove Johansson (s)	
8 § Svar på fråga 1992/93:408 om stödet för mänskliga rättigheter i Burma	22
Statsrådet Alf Svensson (kds) Kristina Svensson (s)	
9 § Svar på fråga 1992/93:381 om bifallsprocenten i nådeärenden . .	25
Justitieminister Gun Hellsvik (m) Hans Göran Franck (s)	
10 § Svar på fråga 1992/93:393 om ett nytt polishus i Solna	28
Justitieminister Gun Hellsvik (m) Hans Göran Franck (s)	
11 § Svar på fråga 1992/93:388 om utmätning av arbetsersättning som utgår till intagen i kriminalvårdsanstalt	29
Justitieminister Gun Hellsvik (m) Sten Andersson i Malmö (m)	

12 § Svar på fråga 1992/93:423 om den svenska kronan och småföretagen m.m.	32
Finansminister Anne Wibble (fp)	
Claus Zaar (nyd)	
13 § Svar på fråga 1992/93:434 om den kommunala beskattningen	35
Finansminister Anne Wibble (fp)	
Roland Lében (kds)	
14 § Svar på fråga 1992/93:431 om grundtrygghet i välfärden	36
Statsrådet Bo Könberg (fp)	
Pontus Wiklund (kds)	
Ajournering	40
Återupptagna förhandlingar	40
15 § Svar på fråga 1992/93:413 om ÄDEL-reformen	40
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Margareta Israelsson (s)	
16 § Svar på fråga 1992/93:415 om barns och ungdomars situation i lågkonjunkturen	44
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Ulrica Messing (s)	
17 § Svar på fråga 1992/93:422 om ensamförälderstödet	47
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Berith Eriksson (v)	
18 § Svar på fråga 1992/93:430 om förslag om vårdnadsbidrag	49
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Eva Johansson (s)	
19 § Svar på fråga 1992/93:438 om en barnomsorgslag	52
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Dan Ericsson i Kolmården (kds)	
Andre vice talmannen	
20 § Svar på fråga 1992/93:439 om rätten till socialbidrag	57
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Robert Jousma (nyd)	
21 § Svar på fråga 1992/93:395 om antalet ledamöter i landstingsfullmäktige	60
Civilminister Inger Davidson (kds)	
Carl Fredrik Graf (m)	
22 § Hänvisning av ärenden till utskott	62
23 § Förnyad bordläggning	62
24 § Bordläggning	62
25 § Anmälan om frågor	
1992/93:447 av Lars Moquist (nyd) om socialbidrag till nordiska medborgare	63
1992/93:448 av Kent Olsson (m) om lotsstationen i Marstrand	63
1992/93:449 av Åke Carnerö (kds) om bolagsrevision	63

